

Gavallér Lajos

Szőlőművelés Micskén

A hegyközség szabályrendelete

Gavallér Lajos

Szőlőművelés Micskén
A hegyközség szabályrendelete

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Gavallér Lajos

Szőlőművelés Micskén

A hegyközség szabályrendelete

Megjeleni:
Micskei Füzetek
sorozatban
11. szám

[Erdélyi Magyar Adatbank]

A sorozatot összeállította és szerkeszti:
Gavallér Lajos

Tördelőszerkesztő:
Gorzó Tünde

Szedés és szövegkorrektúra:
Pap Judith

A kötet megjelenését támogatta:

VÍGH FERENC
és
DEMJÉN GÁBOR

A 2008-ban készült fényképeket
Gavallér Csenge készítette.

Borító:
Szólófürdő Szilágyi István szőlőjében

Szőlőtermesztés Micskén

Előszó

Nehéz előszót írni egy nekrológhoz. Mert a jelen kiadvány, bármilyen szépen is ecseteli az egykori micskei szőlőtermelés, borászat minőségét, szervezettségét, mégis csak gyászjelentés, vagy inkább látlelet jellegű. Mert mára már haldoklik, sőt tetszhalott állapotban van. Néhány idős ember még „birkózik” a szőlővel, de igazából ma már nincs Micskén sem igazi bortermelő (tisztelet a ritka kivételnek), sem a szó jó értelmében vett borivó.

Pedig az adottságok most is a régiéek, és ha borra nem is, de csemegeszőlőre, gyümölcsre lenne kereslet. Sőt! Az igazán minőségi borokat is lehetne értékesíteni. Micske neve lehetne újra „nagy betűkkel” feltüntetve a borászati térképeken, mint volt a 18-19. században.

Hála a jelen kiadványnak, a hagyomány most már nemcsak létezik, de hozzáférhető is, egyes részeiben akár szakirodalmi pontossággal (honos szőlőfajták leírása, azok termelékenysége, minősége, dülők, borfajták leírása). A „Hegyrendészeti szabályrendelet” akár ma is alkalmazható lenne, – keretet adva a szőlészetnek.

Ezen könyv könnyen érthető, olvasmányos, szerkesztése által mindenki számára érthető és élvezhető olvasmány, valamint jó adatoltsága értékes helytörténeti forrásmunkává teszi.

Mindezek mellett remélem, az egykori borászok késő utódait is segít ráébreszteni, hogy ne ország-világban csellengve, szülőfalutól, családtól elidegenedve próbálják előteremtteni a megélhetést, hanem igaz, kemény munkával, az elődök nyomdokain járva, a helyi adottságokat kihasználva tegyék azt. Mert akkor és csakis akkor lesz áldás rajtuk, munkájukon, Micskén.

Dr. Oláh József

Szőlőtermesztés Micskén

A szőlő a szőlőfélék családjába tartozó növény-nemzetség. Európai és egyben hazai faja a *Vitis silvestris*. Ennek kultúrváltozata a bortermő szőlő, *Vitis vinifera* – számos alfajjal és alakkal. Ázsiai, amerikai és európai fajtákra oszlik.

A szőlő egyike a legrégebb kultúrnövényeknek. Művelésének kezdetét nem ismerjük, de az ókor sokféle emlékéből megállapítható, hogy hozzávetőleg több mint 6000 éves múltja van. Ázsia délnyugati részei, Egyiptom és Görögország, valamint a római birodalom szőlőművelése már olyan fejlett volt, hogy vetekedett a filoxera feltűnését közvetlen megelőző idők szőlőművelésével.

Az 1Mózes 9,20 pontosan hivatkozik a borkultúra ősi voltára: Nőé az özönvíz után először a szőlőt ültette ki a szárazföldre. Amikor Egyiptom a késő bronzkorban kiterjesztette hatalmát Kánaánra, jó minőségű bort importáltak onnan. Az ókori egyiptomiak a borok színének széles skáláját ismerték: a felhasznált szőlő színétől függően előfordult rózsaszínű, zöld, mélyvörös és sötétkék bor is. A Talmud is legalább hatvanféle bor létezéséről tudósít, és a Kr.e. 1. századi természettudós, Plinius, ezt a számot nyolcvanra bővíti, míg Sztrabón már százharminc bort sorol fel.

Már az ókorban széles körben használták a bort gyógykezelések alapanyagaként. A modern orvos-tudomány görög atyja, Hippokratész (Kr.e. 5. század) nagy érdeklődést mutatott a bornak az emberi testre gyakorolt hatása iránt. Megfigyelte, hogy a vörösbor és a forralt bor kedvez az emésztésnek, miközben a fehérbor jó hatással van a húgyhólyagra is. Plinius, a római természettudós azt

javasolta, hogy a skorpió, a pók és a méh csípését borral kell kezelni. A római orvos, Gallenus, akinek virágzó praxisa az arénában megsebesült szerencsétlen gladiátorok gyógyítása körül forgott, megjegyezte, hogy a bor alkalmazása megakadályozza az üszkösödést.

Magyarország területén is régóta foglalkoznak az itt lakó népek a szőlőtermesztéssel. A kelták, s kivált a rómaiak idejében virágzott itt a szőlőművelés, és a honfoglaló magyarok folytatták ezt a foglalatosságot, mivel nem volt számukra ismeretlen dolog.

A magyarság jóval a honfoglalás előtt, még a Kazár Birodalomban ismerkedett meg a szőlőtermesztéssel és a borkészítéssel. Bizonyíték erre a szőlőkultúrával kapcsolatos szavaink bolgár-török eredete, mint a szőlő, seprő, szűr, bor kifejezéseink, melyek ismertek az egész Kárpát-medencei magyarság körében.

A honfoglalás után végleg megtelepedett magyarság szállásterületein egyre jobban meghonosodott szőlőkultúra a Dunán-túlón római eredetű, s a népvándorlás népei által közvetített művelés gyökereiből, hagyományaiból táplálkozott; míg a Dunától keletre eső térségben a Mátra vidéki, hegyaljai szőlő- és borkultúra, amely a kaukázusival mutat rokonságot, terjedt el és vált általánossá. Ez utóbbi, máig híres borvidék hatása érvényesült a bihari, közelebről az érmelléki szőlőművelésben is.

Árpád téli udvarhelyénél, Pécsnél már a 9. században folyt szőlőművelés. A fejedelmek már a kezdetektől olyan borfogyasztók voltak, mint a törzsfők.

A vincellérfaluk léte már a fejedelmek korában is számításba vehető, egységes megszervezésük az udvarhelyek Géza-, István-kori berendezéséhez kapcsolható.

Szent István korában (1000-1038) a szőlőművelés még nem volt általános, s jobbára a király, a főurak és a papság ellátására korlátozódott. A Szöllős helynevek országos elterjedése István-kori berendezkedésre mutat. Bizonyítható, hogy több Szöllős faluban „vinitorok”, szőlőművesek laktak (pl. az Ugoc sai Nagyszöllős királynéi szőlősök lakhelye volt).

Az Árpád-házi királyok idejében a magyar borok Európa szerte ismeretesek lettek, s a tőlünk nyugatra fekvő országokba innen terjedt el a szőlőművelés. A döntést és a zöld oltást a nyugati országok tőlünk vették át, s ma is magyar eljárásnak nevezik.

Bihar vármegyében a 12. századtól egyre több adat bizonyítja a szőlőtermesztés létezését, annak jelentőségét helységeink gazdasági életében. Váradon, a Körös jobb partján lévő szőlősök a 12. század elejéig királyi tulajdonban voltak; itt építette fel II. István (1116-1131) az előhegyi premontrei apátságot. Az 1200-as évek második felében a káptalan és a városlakók fontos jövedelmi forrásai a váradi hegyen lévő szőlők voltak. 1273-ban a váradi szőlődézsma felét a püspök átengedte a káptalannak.

Egy másik, Váraddal szomszédos helységről, Szőlősről tudjuk, hogy 1213-ban lakói szőlőműveléssel foglalkozó udvarnokok voltak, s itt működött az erdélyi főútvonal vámja. A falu alapítása korábbi időkre nyúlik vissza, a királyi ispánság telepítette ide első lakóit.

A fennmaradt írásos emlékek szerint 1214-ben Bihar község határában már szőlőt termesztettek. Ekkor ad Boleszló váci püspök öt bihari szőlőt – melyet testvérétől, Elvin váradi püspöktől vásárolt – a leleszi prépostságnak. 1299-ben még Debrecen polgársága is akart szőlőt szerezni Bihar napsütötte hegyoldalain. Nagykágyán 1414-ben a lakosság fő foglalkozása a szőlőtermesztés volt. 1461-ben Kiskereki lakossága a szőlőtermesztés számára a falu határait irtással növelte.

Nem tudjuk, mióta folyik szőlőművelés falunkban, Micskén, de azt biztosra vehetjük, hogy térségünkben a Berettyó két oldalán húzódó domboldalak szőlőművelésre alkalmas területeinek megművelésében a szentjobbfi bencés monostor szerzeteseinek nagy szerepük volt. A szerzetesek arra is törekedtek, hogy a monostor falain kívül megteremtsék a létfenntartáshoz szükséges dolgokat: kertjeiket megművelték, szőlőt telepítettek, gyümölcsfákat

ültettek. A környék lakói számára követendő példaként szerepelt szőlőtermesztésük. Szent László (1077-1095), az apátság alapítója, három pincemestert és számos vincellért biztosított az apátságnak Szentjebbon.

A bencés szerzetesek éltek is az adott lehetőséggel. Már az 1100-as évek elején fejlett szőlőtermesztést honosítottak meg. Bunyitai Vince erről ezt írja: „...a község tápláló dajkája a hegy, kétségkívül a szerzetesek gondja és ügyelete alatt változott át, rengeteg erdőből szőlőskertté s az ő verítékük harmatja és szeretetük napfénye mellett virágozék fel”. Az 1500-as első felében Szentjobb borainak piacát Debrecen képezte.

A szőlőművelés módjait és termésének minőségét az éghajlat, a fekvés és a talaj szabja meg. Művelhető ott, ahol az évi középhőmérséklet 9C° -nál nem alacsonyabb s 21C° -nál nem magasabb, de legmegfelelőbb neki a $10\text{-}12\text{C}^\circ$ középhőmérséklet. Micske éghajlati és domborzati viszonyai kedvezőek a szőlőtermesztésre, így a hosszú, meleg őszi napok, a jó domborzati adottságok (déli lejtők), a kötött talaj, az északi szeleket elfogó dombvonulatok, erdők, az uralkodó szelek iránya (nyugati, délnyugati).

Az 1500-as évek elejéig a vidék lakossága viszonylag békében élt. Azonban a népesség növekedésével szükség volt újabb gabonatermő földekre. Az erdőtől irtott föld mindenhol kedvező megítélés alá esett, különösen ha szőlőt telepítettek bele. A földesúr, valamint a szőlőt telepítő, majd az azt művelő jobbágy, zsellér, polgár között létrejött megállapodás értelmében az újonnan telepített szőlőt 7-12 évig, az újraművelés alá vett szőlőt pedig 3 évig dézsmamentesség illette meg. A kialakult jogszokások alapján a szőlő tulajdonosai társadalmi hovatartozásuktól függetlenül szabadon adhatták-vehették szőlőjüket. Ritkán fordult elő, hogy a tulajdonos nem szolgálta be a bordézsmát, elhanyagolta a szőlő termését, vagy évekig műveletlenül, parlagon hagyta a földet. A szőlőtelepítésre nemcsak a kedvező birtoklási forma volt ösztönző hatással,

hanem az a tudat is, hogy a lábas jószág mellett a bor volt az, amiért a jobbágy, a zsellér pénzt kapott. A földesúr is elégedett volt, hiszen fizették a bordézsmat, a hegyvámot.

Első közvetett adatunk arra, hogy Micskén szólót természetettek az 1400-as évek második feléből van. A középkor folyamán a falvak élhettek az ún. regáléjogokkal (királyi haszonvétel). A magyar jogban nagyobb és kisebb regálék voltak. Nagyobb regálé a harmincad nevű be- és kiviteli vám- és sójövédék volt. Ezek a korona jövedelmeihez tartoztak, s elidegenítésüket törvények tiltották. A kisebb regálék a nemesi jószágok tulajdonával összekötött haszonvételek, úgymint az italkiméresi és korcsmáltatási jog, a húsméresi és malomtartási jog, a vásárjog stb. voltak.

A kocsmatartás igen jelentős és biztos jövedelmet jelentett a falunak. A kocsmajog gyakorlásának több változata volt. Ha a kocsmá csak a parasztfalué volt, abban az esetben a földesúr kocsmabort adott – általában évente három sátoros ünnepen egy-egy 30-40 vedres urasági bort, melyet a helység köteles volt eladni. Ez a bor általában a földesúr leggyengébb, máshogy alig értékesíthető itala volt. Ha a falu nem tudta, vagy nem akarta eladni azt, a földesúr váltságot követelt az ún. szárazkocsmáért.

Mátyás király 1472-ben Drágffy Bertalannak, főpohárnokának adományozta Micskét. A Drágffyak alatt karácsonykor, húsvétkor és pünkösdkor egy-egy hordó bort voltak kötelesek kimérni a micskeiek a falu kocsmájában. 1566-ban Báthori György birtokos „vég nélkül küldte és parancsolta rá a helybeliekre penészes borait. A hordókat félig töltötte meg, de egész hordó árát követelte, akár megitták, akár nem, s még a seprőt sem engedte, a régi szokásnak megfelelően, levonni”.

Nagy Lajos király korától, 1351-től 1848-ig volt érvényben a jobbágyi adó. Az 1351. évi VI. törvénycikk rendeli el, hogy minden jobbágy, akinek szántóföldje vagy szőlője van, termésének kilenced részét köteles földesúrnak beszolgáltatni, kivéve azokat, akik kőfallal körülvett

városokban laknak. Első ismert adatunk erre nézve 1566-ból van, amikor falunk lakosai bordézsmát fizetnek birtokosuknak, Báthori Györgynek.

Micske és környéke a 16. század közepén, a három részre szakadt ország keleti felében létrejött erdélyi fejedelemséghez tartozott, a Partium szerves részeként. Az ország középső részét elfoglaló török állandóan megújuló támadásainak, rabló hadjáratának célpontjává vált. Útjukat pusztulás, elnéptelenedés követte. Védelmet, nyugalmat, gazdasági fellendülést és gyarapodást csak Bethlen Gábor és I., valamint II. Rákóczi György kora jelentette a vidéknek is, de Várad elestével (1660) e vidék hódoltsági területté lett, annak minden katasztrofális következményeivel együtt.

Gal Nicolae Comuna Chislaz című művében közli azoknak a micskei családoknak a névsorát, akik 1686-ban, a török hódoltság alóli felszabadulás évében bordézsmát fizettek a nagyváradai Római Katolikus Püspökségnek. Az összeírás szerint a szőlőket a hódoltság utolsó szakaszában is sokkal inkább karban tartották, mint a szántóföldeket. Több községben a szőlőművelés volt a lakosság fő foglalkozása. A háború okozta nyugtalanságban az emberek nem merték megmunkálni a földet.

Az összeírásban mértékegységként a tinna szerepel, ami az ún. váradai kisköböllel azonos. A névsor szerint nemcsak micskei családoknak, hanem más településeken élőknek is volt szőlőjük határunkban. A szőlőtermelő család neve után közlöm, hogy hány liter bort készített.

1. Kis Mihály bíró	adómentességet élvezett
2. Balog Péter	1060 liter
3. Nagy Péter	424 liter
4. Tóth András	254 liter
5. Csorba István	551 liter
6. Szondi István	509 liter
7. Fatolaj Gáspár	1272 liter
8. Nyilas Mihály	509 liter
9. Balog Miklós	1018 liter

[Erdélyi Magyar Adatbank]

10. Szabó Mihály	763 liter
11. Barabás András	721 liter
12. Szabó Tráján	382 liter
13. Bíró Gáspár	678 liter
14. L... Ferenc	212 liter
15. Kovács Bálint	212 liter
16. Jobbágyi Péter	636 liter
17. Jobbágyi János	636 liter
18. Barabás Péter	806 liter
19. Barabás Gáspár	2986 liter
20. Szondi Péter	636 liter
21. Fóris Mihály	933 liter
22. Soós János	636 liter
23. Beke Péter	212 liter
24. Kovács László	339 liter
25. Mészáros Mihály	212 liter
26. Szabó Pál	1060 liter
27. Kovács János	594 liter
28. Nagy János	848 liter
29. Szabó Péter	1102 liter
30. Fóris Balázs	721 liter
31. Varga Mihály	763 liter
32. Nagy Péter	636 liter
33. Kengyel Péter	1145 liter
34. Polgár István	848 liter
35. Kovács Zalus	466 liter
36. Veres Zalus	848 liter
37. Mészáros Miklós	382 liter
38. Szabó Balázs	382 liter
39. Bódi Mátyás	551 liter
40. Varga Mátyás	678 liter
41. Lakatos István	1142 liter
42. Szél György	297 liter
43. Farkas Balázs	466 liter
44. Csillag Ferenc	339 liter
45. Szalmare Ferenc	551 liter
46. Polgár János	1484 liter
47. Ötvös István	127 liter
48. Árva Mátyás	297 liter

Nem micskei családok

49. Forrondó Márton	1272 liter
50. Ónódi Demeter	339 liter

[Erdélyi Magyar Adatbank]

51. Szócs Valér	466 liter
52. Fodor János	254 liter
53. Hegedűs Wolfgang	2968 liter
54. Szabó Tamás	170 liter
55. Balog Péter	85 liter
56. Balog András	127 liter
57. Végh Pál	127 liter
58. Péczik András	509 liter

Összesen: 38923 liter

A változás, lassú javulás csak 1686, a vidék felszabadítása után indult el. Egy 1692-ből származó összeírás fontos adatokat tartalmaz Micske és környéke hódoltság utáni helyzetéről, amikor Bihar megye I. járásában, melyhez Micske is tartozott, 17 község területén folyt szőlőművelés. A szőlőterületek nagyságának sorrendjében a következő helységekben folyt szőlőművelés 1692-ben:

Diószeg	343 hold
Szentimre	77 hold
Margitta	26 hold
Vajda	25 hold
Tóti	12 hold
Micske	10 hold
Jankafalva	7 hold
Ottomány	7 hold
Kágya	4 hold
Kiskereki	4 hold
Köbölkút	4 hold
Gálospetri	4 hold
Szentmiklós	3 hold
Keserű	3 hold
Poklostelek	3 hold
Kéc	2 hold
Székelyhíd	0,8 hold

A szőlők minőségéről, állapotáról is tájékoztat az összeírás. A szőlők nagy részét elpusztult állapotban találták. Elpusztultnak mondják Micske, Szentjobb, Székelyhíd, Szentmiklós, Gálospetri szőlőit, pedig e községekben jó szőlők voltak.

Ugyanez esztendőben, 1692-ben 15 családot írnak össze Micskén. Mindegyik család rendelkezik szőlőterülettel:

Barabás Miklós	10 kapás szőlő	kb. 7200 m ²
Polgár István	2 kapás szőlő	1440 m ²
Kovács János	5 kapás szőlő	3600 m ²
Barabás Gáspár	6 kapás szőlő	4320 m ²
Nagy János	2 kapás szőlő	1440 m ²
Madari Ferenc	3 kapás szőlő	2160 m ²
Kiss Péter	10 kapás szőlő	7200 m ²
Fóris Mihály	3 kapás szőlő	2160 m ²
Szondi István	4 kapás szőlő	2880 m ²
Jobbay János	3 kapás szőlő	2160 m ²
Szabó Mihály	4 kapás szőlő	2880 m ²
Beke István	2 kapás szőlő	1440 m ²
Bereczke András	2 kapás szőlő	1440 m ²
Cskaj István	3 kapás szőlő	2160 m ²
ref. lelkész		
Balogh András	3 kapás szőlő	2160 m ²

Gal Nicolae könyvének adatai szerint 1686-ban Micskén 48 családnak van szőlője, s 705 tinna, azaz 32606 liter bort termeltek. 1699-ben 534 tinna, azaz 22428 liter bort készítettek. Ugyanebben az évben az iratok említik a földesúri kúriához tartozó szőlőt, valamint a közös kocsmát, ahol Szent Mihály napjától Szent György napjáig a falu, az év többi részében az uraság adta el borát – általában a leggyengébbet, mert a jobb minőségűt jó pénzért egyben el tudta adni.

Az 1715. évi országos összeírás adatai 24 micskei családot sorolnak fel, ezek közül csak kettő nem rendelkezik szőlőterülettel:

Lakatos Mihály bíró	3 kapás szőlő	kb. 2880 m ²
Polgár István	–	–
Beke István	4 kapás szőlő	2160 m ²
Fazekas Miklós	6 kapás szőlő	4320 m ²

Madari Ferenc	5 kapás szőlő	3600 m ²
Barabás Miklós	3 kapás szőlő	2160 m ²
Szilágyi Mihály	6 kapás szőlő	4320 m ²
Barabás Mihály	7 kapás szőlő	5040 m ²
Fazekas Mihály	–	–
Varga Balázs	4 kapás szőlő	2800 m ²
Magda Mihály	4 kapás szőlő	2800 m ²
Nagy János	2 kapás szőlő	1440 m ²
Balogh András	5 kapás szőlő	3600 m ²
Csorba István	5 kapás szőlő	3600 m ²
Nagy Bálint	2 kapás szőlő	1440 m ²
Szondi István	6 kapás szőlő	4320 m ²
Buda János	4 kapás szőlő	2800 m ²
Árva Péter	3 kapás szőlő	2160 m ²
Fóris Mihály	4 kapás szőlő	2800 m ²
Szabó János	6 kapás szőlő	4320 m ²
Fazakas István	4 kapás szőlő	2800 m ²
Szűcs István	4 kapás szőlő	2800 m ²
Dalos István	–	–
Szabó Pál	2 kapás szőlő	1440 m ²

Összesen: 92880 m²

Az összeírás végén szerepel majdnem három hektár szőlőterület, amelynek tulajdonosát nem nevezi meg.

A hódoltság megszűnése után főleg a török alól felszabadult területeken, de az egykori hódoltsági „peremterületeken” is valóságos szőlőtelepítési láz uralkodott Magyarországon. Évtizedekig egyre növekvőbb mennyiségben szállították a magyar borokat nyugatra, mígnem a bécsi udvar gazdaságpolitikája ennek végét nem vetett. Az 1762-ben bevezetett vámszabályok elzárták az utat a magyar borok nyugati kivitele előtt. Csak a lengyel és az orosz piac maradt elérhető ezek bevezetése után.

A szőlőtelepítések viszont 1762 után is folytatódtak, melynek okai a parasztbirtokok sorsának sajátos alakulásával magyarázhatók. A 18. század második felében a népességnövekedés nyomán eltűntek a puszta telkek, megindult a parasztbirtokok felaprózódása, de egyre szűkült a paraszti szántóterület – a majorsági földek növekedése miatt is. Így

Transkript.						
		48 $\frac{1}{2}$	-	-	10.	7.
Nicolasus Fudinus	-	9 $\frac{1}{4}$	-	-	8.	6.
Franciscus Aladar	-	16	"	-	5.	5
Nicolasus Lazarus	-	5 $\frac{1}{2}$	"	-	2.	3.
Michael Szilgyi	-	8 $\frac{1}{8}$	"	-	3.	6.
Michael Lazarus	-	8 $\frac{1}{8}$	"	-	3.	7
Michael Szilgyi	-	18 $\frac{1}{8}$	"	-	6.	-
Glasius Varga	-	19	"	-	5.	7
Michael Magyos	-	8 $\frac{1}{8}$	"	-	2.	4
Johannes Nagy	-	8 $\frac{1}{8}$	"	-	2	2
Andreas Erdelyi	-	26	"	-	7.	5
Stephanus Raba	-	13	"	-	4.	5
Valentinus Nagy	-	"	"	-	"	20
Stephanus Hunyadi	-	8 $\frac{1}{8}$	"	-	3.	6.
Johannes Erdelyi	-	10 $\frac{1}{8}$	"	-	3.	4
Petrus Siva	-	5	"	-	12.	3
Michael Szilgyi	-	5	"	-	3.	7.
Johannes Szabo	-	16	"	-	5.	6.
Stephanus Szilgyi	-	2	"	-	2.	7.
Stephanus Kiser	-	8 $\frac{1}{8}$	"	-	1.	4
Stephanus Erdelyi	-	"	"	-	"	-
Petrus Szabo	-	"	"	-	"	2
Stephanus Erdelyi	-	"	"	-	"	40
Summa.		259	-		73.	129.

Részlet az 1715. évi összeírásból

– föld és állatállomány híján – egyre több gazda látta úgy, hogy családja megélhetését egy „kis szőlőcske” biztosíthatja leginkább.

Ez a szőlőtelepítési kedv tételesen kimutatható Bihar vármegye, és közelebbről Micske esetében is. 1720-ban már 12847 kapás szőlőt (925 ha) írtak össze vármegyénkben. A szőlővel beültetett terület nagysága megháromszorozódott pár évtized alatt.

Bél Mátyás 1726-ban járta be Bihar vármegyét, s könyvében azt írja, hogy az itteni „borok nagyobb része fehér, kisebb vörös, ezeket kevesen szokták termelni, míg azok, amellet, hogy erősebbek, változatosságukkal is gyönyörködtetnek. Egyébként két-három éven túl nem erősödnek, sőt ha melegebb az idő, már két év után megecetesednek, meglágyulnak”.

Könyvében ismerteti a vidékünkön ekkor termesztett szőlőfajtákat. E részt teljes egészében idézem.

„A szőlőnek nem egy fajtája van, de vannak, akik a több és különféle fajtát kedvelik, mások egy fajtával megelégedve dolgoznak, a szüret reményében. A szegényebbek a bakator szőlőt szeretik, egy vörös szőlőfajtát, amely nem bíbor színű, de nem is fekete, hanem téglaszínű. Színe alapján valamennyire megegyezik a pozsonyiak vörös színű moschájával, de ízben nagyon eltér attól, fürtjei nagyobbak, kerek, nem sűrű, hanem inkább ritkábban függő szemekkel, a héja is erősebb és nagyobb szemekre nő meg. Gyümölcsben, fürtben, termékenységben leginkább a tokaji vöröshöz lehet hasonlítani, bár színben halványabb, amiatt sokan úgy vélik, hogy a szőlőt, amit bakatornak nevezünk, ha a tokaji földbe átültetik, piros rózsaszínűvé változik. Akárhogyan is van, ahogy mondják, bárhogy legyen is, kivéve az erősen hideg éghajlatot, bőséges termést hoz, jó ízű bort ad, ezért fehérrel keverik, hogy szebb színűt kapjanak. Evésre sem jobb nála egy szőlő sem. Az erdeinek nevezett szőlőt mindenki nagyon kedveli, ezt az elnevezést nem azért használják, mert hasonló az erdei gyümölcsökhöz,

hanem mert erdők módjára középszerű földeken is bőségesen terem. Bora elég jó, de könnyebb, mint az előzőé, sűrű fürtöket hoz. Gyümölcse fehér, kerek, közepes szemű, sűrű, olyan bő termést hoz, hogy a szegények számára nem lehet ennél hasznosabbat találni... A harmadik szőlőfajta, amit a magyarok **borosfejrnek** hívnak, fehér és borteremő, eléggé nedvdús szemű, bővebben terem ugyan, mint a hasonló tokaji fehér, de könnyebb héjú és savanyú ízű, evésre alkalmas. Következik a **farok** szőlő, a magyarok juhfaroknak nevezik, mivel juhfarokhoz hasonló fürtöket terem. Fehér fürtjei az előbbieknél apróbbak és erősebb héjúak, de valamennyi között a legédesebb. Ezt a négy fajtát mindenki elsősorban keverten ülteti, sokan **Furmundulast** is adnak hozzájuk, ezt a tokajiak Furmintnak nevezik... a kecskececsűt, az öregkecskecsűt, a szagosat és több más fajtát evésre kedvelik. A feketék közül a bodonszőlőnek nevezett fajtát kedvelik. Nagyobbacska szemű, nagyobb fekete fürtű, de savanykás ízű. Néhányan ültetnek Jenőszőlőt, ezt dicséretükkel ajánlják. Nem marad ki az **Augusta** és több más fajta, amelyeket nem akarok felsorolni.

A szőlőkertek egy vidéken vannak, magasabb fekvésű földjeikkel elválnak a mezőktől és a hegyektől is, mintegy összekapcsolják azokat.”

A micskei határban a szőlőkertek főleg a Nagyhegyen, a Berki és Somos dűlőkben voltak. Ezenkívül a Kenderlázon, Görböcön (Szőlőkertgazda) és a Demjén-kertben is voltak szőlőültetvények.

A szőlőhegyek zárt, bekerített rendszere a 18. század elején kezdett meghonosodni. A körülhatároltság eleve azt jelentette, hogy e terület nem vett részt a határ más részeire jellemző használati rendszerekben, vagyis nem tartozott az osztatlan, közös használatú legelőkhöz, erdőkhöz, sem a szabadfoglalásos, újraelosztásos, ugaroló vagy nyomásos rendszerben művelt szántóföldekhez, hanem itt a birtoklásnak sokkal kötöttebb formái alakultak ki, mint más határrészekben. A szőlőnél a tulajdonjog a földesurat illette,

de azt a földet feltörő, ültetvényt létesítő jobbágy, szabadparaszt, zsellér, polgár szabadon tovább adhatta, zálogosíthatta, cserélhette azzal a feltétellel, hogy a megvevő, átvevő is megadja utána a földesúri járandóságot. Ez a járandóság független volt a jobbágytelket terhelő szolgáltatásoktól. Maga a szőlő nem tartozott hozzá a telki állományhoz, nem tapadt hozzá a feudális személyi függés elve. A szőlőbirtok tehát a feudális földtulajdon keretei között a polgári földbérlés csírája volt, hiszen ki volt szakítva mind a telki, mint a falusi földközösségből.

A „szőlőhegy” egy természet adta, természetesen tagolt domboldal, vagy dombvonulat, ezenkívül a „hegy”, a „hegyközség” jelenti a falu egész szőlőterületét és a szőlősgazdák összességét.

A szőlőbirtok nemcsak a jobbágy gazdaságának volt sajátos szerkezeti eleme, de a falu zsellér, szabadparaszt, nemesi és egyházi gazdaságának is. A kerítéssel körülvett szőlőhegy belső ügyeit a birtokosok közössége intézte, amely közösség függött a földesúri és polgári joghatóságtól, mégis sok kérdésben önálló intézkedési joggal rendelkezett; önálló szervezeti életet élt.

A szőlőhegyet kerítéssel vették körül, melyet a telepítéssel egy időben kezdtek építeni. A bekerítendő területet árok övezte. Az árokból kihányt földet a belső oldalon kis sányszerű töltéssé formálták. Ebbe a töltésbe 40-50 centiméterenként kb. két méter magas karókat vertek le, melyeknek a felső végét jól kihegyezték. A karók között hajlékony, néha szűrös vesszővel feltöltötték, illetve befonták. A 80-100 cm magas fonás fölé gíz-gazból, szalmából 30-40 cm magas tetőt raktak, majd e fölé szűrös gallyakat helyeztek el, melyekből felül a kihegyezett karók messze kiálltak. Az így elkészített kerítés neve sövény. A kiálló karók közé évről-évre újabb szalma, gally, tövis rétegeket raktak. Közben az eredeti fonás már elkorhadt, a kerítés tövén elhullott magokból különböző élő cserjék fakadtak, amelyek egy idő után a sövénykarók szerepét is átvették. A

Hegykerítés maradványa a Berkin

gazdagodó tenyészet lassan áthatolhatatlan bozótot alkotott. A micskei hegykerítést főleg kökény, fagyal, kecskerágó és szeder cserjék alkották.

A kerítésen belül hagytak még 1-2 méteres füves sávot. Ezt a három részből álló egységet – árkot, kerítést és a füves sávot – nevezték a szőlő gyepűjének. A gyepű a szőlőparcella tartozéka. Minden gazda köteles volt a gyepút rendben tartani. A gyepű védi a szőlőt a kóbor jószágoktól és az illetéktelen személyek dézsmálásaitól. A micskei gyepűre vonatkozó első írásos adat 1775-ből való, amikor a Baranyi-féle összeírás említi a „Hegy gyepű mellett eljáró ösvényt”. Ahol ez a belső sáv elég széles volt, oda gyümölcsfákat telepítettek, főleg barackot, cseresznyét, meggyet és körtét.

A hegykerítésen jól zárható kapuk voltak. Ezek régebben a falusi portákon látható kapuk mintájára készültek, tehát kétszárnyú nagykapuból és mellette ugyancsak deszkából készült kiskapuból álltak. A kaput

Hegykerítés maradványa a Melegoldalon

belülről erős fával, kaputámasztóval betámasztották. A kiskapukon általában makkos fazárakat alkalmaztak. Mellette elfordítható fogóval működtetett fakilincseket alkalmaztak.

A Szentlázári hegy kerítésének maradványa

A szőlőhegyre rendszerint egy főkapun lehetett bejutni. A nagyobb szőlőhegyen volt több kapu is. A micskei Nagyhegyre a Berkin, Kékdombon, Hegyközön és a Hegysikátoron lévő kapukon lehetett belépni.

A szőlőhegy beosztása majdnem mindenütt egyforma volt. Az egész szőlőt egy főút két részre osztotta. Egy másik főút a kerítés mellett körbe vette a szőlőt. Közöttük több kisebb út többé-kevésbé szabályos dűlőket hozott létre. Az utakat úgy képezték, hogy a dűlők végénél összeérjenek, de minden gazda szekérral vagy gyalogosan elérhesse szőlőterületét.

A hegyen a szőlők közé, még inkább a szőlő végébe, az utak körül gyümölcsfákat ültettek. Micskén a legjellemzőbbek az őszibarack (Duranczai és Magvaváló), cseresznye (Elein érő, Pankotai, Fekete szőlő cseresznye és Pongrácz), meggy (spanyol meggy), körte (Eperrel érő, Búzával érő, Nyári és őszi pergamen, Piros és sárga bélű dinnyekörte, Kormos pergamen, Fügekörte, Orozva érő körte) voltak. Ugyancsak a szőlő végébe berkenyét, naspolyát, ribizlit és köszmétét ültettek. A kajszibarack csak a 20. században jelenik meg a hegyen.

Nem elhanyagolható feltétele az igazi borászatnak a jó tárolási lehetőség, pinceépítészet sem. Ez utóbbiak a 18. század második felétől – a megtermelt bor mennyiségének ugrásszerű növekedése kapcsán – váltak elengedhetlenül szükségessé.

Pincét falunkban a tehetősebbek építettek a szőlőbe. A micskei Nagyhegy legrégebbi pincéje a Melegoldalon lévő Görög-pince, mely az 1700-as években készült és kb. 60 méter hosszú. A pince egykori tulajdonosa görög nemzetiségű kereskedő volt. A Baranyi család borospincéje volt az Úr dombja alatt lévő Csecses pince. Jelentős még a Gruden Vince által épített pince a Cseren, valamint a Márton Ferencé az Omláson. A 20. században pincéje volt a Nagyhegyen Jakó Ödönnek (Gruden pince), Kallós Mórnak, Kelemen Lajosnak, Lakatos Péternek, Nagy Istvánnak, Oláh

Imrének, Szilágyi Zsigmondnak, Szondi Imrének, Szondi Sándornak, Váradi Istvánnak és Zöld Istvánnak, valamint Tunyoghi Lajosnak a Gardón.

A pincék többsége előtt borház volt, ahol a felszerelést (szerszámok, prések, kádak, hordók stb.) tárolták, ugyanakkor asztal, székek, hárságy és vályogból készült tűzhely is volt benne. Néhány szőlőtulajdonosnak pajtája volt, ahová az időjárás viszontagságai előtt az ember behúzódhatott. A fából készült oszlopok között vályoggal rakták be, vagy befönték vasszövel és betapasztották. Ilyen pajtája volt a múlt században a hegyen Balogh Gyulának, Fülöp Károlynak és Szilágyi Bálintnak.

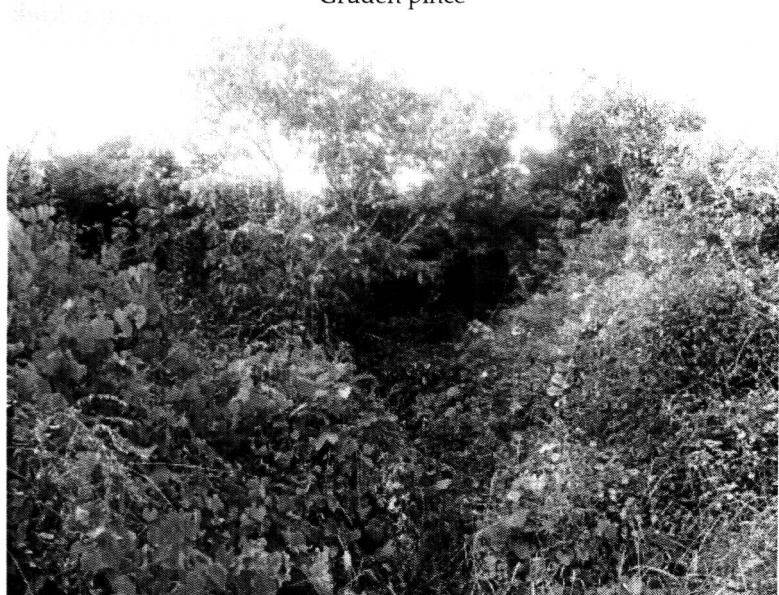
A szőlőtulajdonosok nagy részének nem volt pincéje a hegyen. A faluban említésre méltóak a múlt században Balogh István (mai Művelődési Ház), Baranyi Gáspár (Jakab József háza), Földvári Dezső (dr. Oláh József háza), Jakó Ödön (egykori Baranyi kúria), dr. Kovács Sándor (Miskolc

Görög pince

Gruden pince

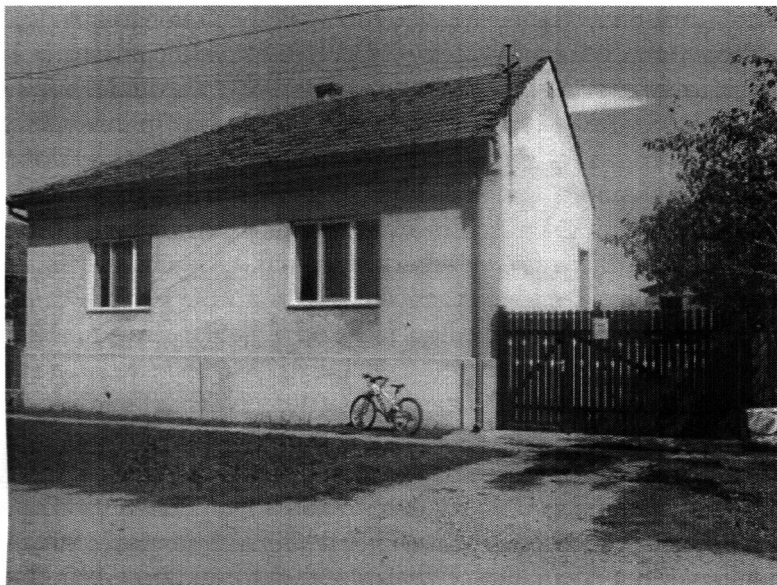

Márton Ferenc pincéjének helye

ház), Rapaport Sándor (Barabás Béla háza), Róth Albert (Duca György háza) és Szatmári Király István (állatorvosi rendelő) családok pincéi a házuk alatt vagy mellett. Borospince volt a református egyház tulajdonában lévő templomdombi pince is.

A micskei szőlőtermesztés fellendítésében nagy szerepe volt a Baranyi családnak. Baranyi Gábor (1713-1775) „az uradalom központjában, Micskén az Úr dombja nevű szőlőhegyen 73 kapás területű urasági szőlőföldet műveltetett”. A 73 kapás mai területmérték szerint kb. 5 hat jelent. 1775. február 2-án kelt levelében a „Mitskei Hegyen levő allodiális (majorsági) szőlő”-jét említi. Egy másik levelében írja, hogy lengyel kereskedők is vásárolnak tőle bort. Az 1760-as évek előtt már csapszék is van falunkban, és a micskei uradalom többi helységében is. A birtokos család bevételeinek nagyobb része a kocsmák hasznából származott, melyben a borkimérés játszotta a vezető szerepet, megelőzve a pálinkaárusítást. A bordézsmá és az allodiális szőlőföldek adták a birtokos rendelkezésére álló bormennyiséget. Meg volt határozva, hogy az uraság számára mennyit és melyik időszakban kell árulni. Az 1756-os évben például a micskei uradalom tizennégy településén a földesúr borából 1190 kis cseberrel kellett eladni. Ha egy cseber bor árát négy máriással vesszük egyenértékűnek, akkor ez valamivel több, mint 1500 forintot tesz ki.

A fennmaradt robotjegyzékek szerint a birtokos család urasági szőlőjét a helybeli jobbágyokkal műveltette. Például Csatári Mihály 1761 áprilisában 5 napot kellett dolgozzon „szőlőbe föld hordani, bevágni”, júniusban 6 napot „szőlőbe kötni, kapálni, cseresznyét szedni”. Ugyanebben az évben Barabás Péter januártól márciusig 2 napi robotot kellett végezzen a szőlőben „nyitni és metszeni”, áprilisban 2 napig „dongát faragni”. Ugyancsak ő 1762 március és április hónapjaiban 4 napi robotot kellett végezzen „dongát faragni, abroncsot vonni, vesszőt vágni, metszeni, karózni”.

Földvári Dezső háza, alatta végig pincével

Rapaport Sándor háza a pincével

Róth Albert háza a pinceajtóval

Templomdombi borospince

Úr dombja, a Baranyi család szőlővel beültetett hegye

Az 1756-os összeírás szerint a legnagyobb szőlőterülettel az uradalomban Micske rendelkezett. Az adatok alapján azt lehet megállapítani, hogy a művelés alá volt terület egyenletes ütemben növekedett. 1723-ban Micskén 312 kapás szőlő volt. Mai területmértékre átszámítva ez 22 ha-t jelent. Ugyanebben az évben Diószegen 1229 (88 ha), Székelyhídon 447 (32 ha), Margittán 982 (70 ha) kapás szőlő volt. 1756-ban a megművelt szőlőterület Micskén 673 kapás (48 ha), 1770-ben pedig 679 kapás (50 ha) volt.

Egy 1763-ban írott levélben Baranyi Gábor felsorolta a legfontosabb szüreti helyeket, ahová más helységekből is kell átírányítani munkásokat, s itt két település szerepelt: Micske és Tóti. A szüretnek időtartama pontosan be volt táblázva, így az említett két helységben október 17-19. között.

1756-ban a Baranyi családnak a micskei uradalomban 2037 kapás (145 ha) szőlőterülete van. E terület falvankénti eloszlása a következő:

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Almaszeg	–	–
Alsóderna	115,5 kapás	8,3 ha
Baromlak	14 kapás	1 ha
Bisztraújfalu	131 kapás	9,4 ha
Királyi	133 kapás	9,5 ha
Középes	14 kapás	1 ha
Micske	673 kapás	22 ha
Papfalva	110 kapás	7,9 ha
Szentlázár	65 kapás	4,6 ha
Terebes	–	–
Terje	287,5 kapás	20,5 ha
Tóti	253 kapás	18,1 ha
Vámosláz	192,5 kapás	13,8 ha
Várvíz	48,5 kapás	3,5 ha

Év	Tinna	Liter
1759	210	8904
1760	280	11872
1764	339	14373
1765	378	16027
1766	260	11872
1779	264	11194

A Baranyi család tisztartói számadásaikban feljegyezték az évenként készített bor mennyiségét. Néhány adatot közlök a Micskére vonatkozó feljegyzéseikből.

A tisztartó feljegyzi, hogy ez utóbbi évben 9412 liter fehér, 1653 vörös és 127 liter „aszúszőlőbor” termett.

Ugyancsak a tisztartók jelentése szerint az uradalomban a Baranyi család szőlőjéből a következő mennyiségű bort készítették:

1760	57282 liter
1761	74581 liter
1765	64278 liter
1766	62836 liter

Az e századból való adóösszeírások adatokat tartalmaznak a micskei lakosok által termelt bor mennyiségére is. Ezekből is említek néhány példát:

1750	10048 liter
1753	9667 liter
1757	11956 liter
1761	13186 liter
1769	12925 liter

Ezekben az adatokban nincsenek benne azok, akik szőlőterülettel rendelkeztek Micske határában, de más településekre valók voltak. Az úgynevezett „idegenek” 1686-ban 6317, 1761-ben 5851 liter bort készítettek.

A micskei uradalom 1756-ban kelt összeírása Micskén 159 családot sorol fel, s ebből 146 rendelkezik szőlőterülettel. Az összeírás szerint egy portán több család is lakik együtt, de a termelt bormennyiséget külön-külön jelöli.

Veres Mihály	168 liter
Nagy György albíró	148 liter
Nagy Imre	212 liter
Nagy András	212 liter
Szabó István	64 liter
Balogh Péter	85 liter
Nagy János	170 liter
Ecsedi György	254 liter
Beke Péter	–
Barabás Péter	254 liter
Kovács György	212 liter
Szalárdi Péter	42 liter
Szilágyi János	212 liter
Lakatos János	212 liter
Nagy Mihály	127 liter
Varga János	42 liter
Lakatos Ferenc	–
Árva István	170 liter
Barabás István	127 liter
Kozma Mihály	148 liter
Juhász István	42 liter

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Székely Sándor	42 liter
Diós István	170 liter
Beke János	170 liter
Szabó Péter	340 liter
Barabás János	106 liter
id. Barabás János	254 liter
Búzás András	212 liter
Kerekes István	21 liter
Kerekes Ferenc	148 liter
Pap Pál	85 liter
Kis Márton	85 liter
Nagy István	21 liter
Téglás Mihály	21 liter
Szoboszlai Ferenc	64 liter
Juhász István	212 liter
Szondi István	190 liter
Buda András	170 liter
Balogh István	190 liter
Szilágyi István	–
Barabás Péter	85 liter
Bíró Ferenc	42 liter
Kozma György	85 liter
Lakatos Péter	148 liter
Diós Bálint	64 liter
Varga Pál	21 liter
Beke István	170 liter
Ács Mihály	64 liter
Balog János	212 liter
Beke Ferenc ifj.	170 liter
Barabás Mihály	170 liter
Szabó János	170 liter
Szilágyi Ferenc	127 liter
Kovács Péter	106 liter
Fazekas János	64 liter
Lakatos János ifj.	85 liter
Varga Péter	170 liter
Asztalos Péter	148 liter
Pap Dávid	148 liter
Beke Ferenc	127 liter
Fazekas Péter	212 liter
Major István	170 liter
Bíró János	127 liter

Szabó János	–
Kos György	–
Kelemen János	106 liter
Beke Miklós	127 liter
Keresztúri András	170 liter
Beke Péter id.	106 liter
Szűcs János	127 liter
Szalacsi Pál	127 liter
Medgyesi István	127 liter
Kolozsvári András	424 liter
Nagy János	127 liter
Szentkirályi István	170 liter
Csatári Mihály	488 liter
Agárdi Mihály	127 liter
Szabó Péter ifj.	127 liter
Polgár Ferenc	170 liter
Szabó Ferenc	127 liter
Buda János	127 liter
Pap ?	85 liter
Barabás Ferenc	127 liter
Szabó János	127 liter
Mészáros Mihály	297 liter
Varga György	–
Nagy István	382 liter
Budai István	22 liter
Szondi János	–
Koncz István	–
Varga János ifj.	85 liter
Novák András	–
Nagy István id.	340 liter
Nagy Péter	127 liter
Csatári János	85 liter
Lakatos István	340 liter
Szondi Péter ifj.	85 liter
Hajdú András	42 liter
Polgár János	85 liter
Máté Péter –	
Barabás György	42 liter
Szűcs István	42 liter
Kelemen László	127 liter
Varga István	85 liter
Szabó Mihály	64 liter

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Csontos Mihály	42 liter
Rákosi Mihály id.	127 liter
Csorba Pál	254 liter
Rákosi Mihály ifj.	64 liter
Nagy András id.	42 liter
Olaszi Ferenc	254 liter
Kis Péter	127 liter
Varga János	148 liter
Szabó János	254 liter
Nagy Mihály	933 liter
Lakatos András	42 liter
Kolozsvári István	106 liter
Varga János id.	106 liter
Fekete Márton	64 liter
Szondi Pál	170 liter
Kelemen István	170 liter
Szondi Péter	254 liter
Kovács István	148 liter
Borbély Mihály	127 liter
Barabás András	127 liter
Bíró Mihály	170 liter
Madari Ferenc	170 liter
Beke János	85 liter
Marosi Izrael lelkész	–
Lakatos István ifj.	127 liter
Morvai István	127 liter
Polgár István	212 liter
Polgár Péter	297 liter
Molnár Mihály	85 liter
Kovács Erzsébet	42 liter
Polgár Pál	127 liter
Polgár Ferenc	–
Pintér János	–
Polgár György	212 liter
Csellengő Gáspár	127 liter
Oláh Balázs	127 liter
Szondi Mihály	170 liter
Hajdú György	64 liter
Árva Péter	254 liter
Balog Péter	85 liter
Fazekas János	127 liter
Nagy János	42 liter

Molnár Mihály	127 liter
Beke Mihály	42 liter
Fazekas Ferenc	42 liter
Barta János	127 liter
Ferenczi János	85 liter
Nagy István	127 liter
Diós István	42 liter
Tóth György	170 liter
Bíró György	170 liter
Tóth István	85 liter
Szabó István	212 liter
Hajdú István	127 liter

1770. október 5-én a helybeliek a haszonvételekre vonatkozó kérdésre többek között ezt mondják: „Hegyi szőlőink a határunkon vannak, melyeknek bora, minthogy híresebb, hogysen a rézaljai és laksági szőlők; vidékiek is ezen a határon felesben tartanak szőlőket, melyeknek a szőlőibe, aki kapával élelmét keresi, könnyen kaphat munkát, sőt némelyek szakmányban is szokták azoknak munkáját felvállalni... Szőlőink aljában kevés gyümölcsöseink vannak, melyekben termett gyümölcsöket néha helyben eladunk, néha pedig külső földekre s Debrecenbe is el szoktuk hordani. Köröskörül feles szőlőhegyek, aki kapával élelmét keresi közel s itt helyben találhat munkát.” A szomszéd falvak lakosai, így a királyiak, tótiak ugyanez évben arra hivatkoznak, hogy „a micskei szőlőhegy közel lévén hozzánk, a kapás emberek ottan munkát könnyen kaphatnak.”

A református egyház legrégebbi díjlevelei szerint a gyülekezet a lelkész és a tanító fizetésének egy részét borban adja. 1724-ben „minden ember ha szőlője van 60 itze bort” ad lelkészének, a tanító pedig az 1727. évi díjlevél szerint „minden embertől 30 itze bor”-t kap.

Baranyi Gábor birtokossága idején Mária Terézia két rendeletben szabályozta a jobbágy-földesúri viszonyt. Az első, amely 8 pontból állt, 1759-ben jelent meg. Ezt a Bihar megyei nemesek gyűlése január 29-én tárgyalta. A bizottság, melynek tagja volt Baranyi Gábor alispán is, egy 16 pontból

Baranyi csapszék épülete

álló szabályzatot készített. Ezt az uralkodónő jóváhagyta s visszaküldte a megyéhez. Az 1759. május 6-án tartott közgyűlés hirdette ki az uralkodó által a megyebeli nemesi birtokokra érvényes Universalis Urbariumot.

Az 1. pont kimondja, hogy ahol egész telkes jobbágyoknak járó földterület a faluban ki nem mérhető, ott a határban kell kimérni azt. Ha ott sincs elegendő terület, akkor „hét kapaalja szőlővel pótolassék”. A 3. pont szerint a lakosok „a falubeli telkeken kívül levő földeknek mindennemű terméséből... a kilencedet fogják adni”. A 9. pont szerint „a csapszék árultatás, ahol szőlőhegyek vannak az 1550. esztendőbeli 36. articulus szerint, tudniillik Szent Mihály napjától fogva Szent György napjáig a helységnek megengedtetik”.

1772-ben jelent meg Micske nevű mezővárosnak Urbáriuma, mely már részletesebben szabályozza a jobbágy-

földesúri viszonyt. Idézem azokat a pontokat és cikkelyeket, melyek a szőlőtermesztéssel kapcsolatosak.

II. pont 1. cikkely: „Az 1550. esztendőnek 36. articulusa szerint szabad legyen a jobbágyoknak bort árulni Szent Mihály napjától fogva Szent György napig.”

III. pont. 5. cikkely: „...a szőlőműveléskor akár kézi, akár marhás szolgálatot duplán veheti a földes uraság jobbágyaitól... az egész házhelyes jobbágy legfeljebb egy napi marhás és két napi kézi munkát tegyen... a félházhelyes jobbágy hetenként csak fél napi marhás és vagy egy napi kézbeli munkával tartozik...”

III. pont 15. cikkely: „...a jobbágy a kilencedet, hol ezt termésből kiadni köteles, nem különben a hegyvámot tartozik roboton kívül a termésnek határában kimutatandó helyre összehordani...”

V. pont 6. cikkely: „A borból járó kilenced, ahol ez szokásban vagyon, afféléből, és azon mértékkel, mely a termés megakoltatott, igazán és minden hozzáadás nélkül vétetődjék és valamint a kilenced, úgy a hegyvám is nem mással, hanem az ország törvényének értelme szerint pozsonyi mértékkel, vagyis akóval (ki is 32 pintből áll) szedettessék”.

V. pont 8. cikkely: „Hogy pedig a törvénynek ellenére a hegyvám régi bevett szokáson felül nagyobbra ennek utána ne emeltethessék, minden olyan helyen, ahol azt szedik, a jobbágyok szőlőinek száma lajstromba vetetődjék és mennyi hegyvám a pozsonyi mérték szerint abból járand, feljegyeztetvén ebbéli lajstrom vármegye pecsétje alatt mind a földes úrnak, mind a jobbágynek kiadattassék és a vármegyének archivumában is meg legyen”.

V. pont 9. cikkely: „Ha pedig a szőlőhegyen éppen semmi nem teremne, azon esetre tartozni fog a jobbágy a hegyvám adományával földes urának hasonló mértékben és számban, de mivel a hegyvám nem pénzben, hanem mustban vétettethetik, arra való nézve ilyen történetben a jobbágy efféle hegyvámot csak a következő esztendőnek terméséből megadni köteleztetik”.

VII. pont 9. cikkely: „A szőlőknek kötözésére való szalmának adásával sem fognak ezután a jobbágyok tartozni.”

VII. pont 17. cikkely: „A bornak kilenced vagy tizedben, vagy hegyvámképpen leendő beszedésének alkalmatosságával a jobbágyok tulajdon magok hordóinak adására ne kényszeríttessenek”.

1770. október 8-án kelt „Micske mezőváros szőlőfölddel rendelkező lakosainak összeírása”. Az összeírás szerint a következő családoknak volt szőlőföldjük a falu határában:

	Micskeiek	Kapás	Terület (m²)
1.	Nagy Ferenc	3	2160
2.	Balogh Péter	2 1/2	1800
3.	Nagy András	6	4320
4.	Barabás Péter	8	5760
5.	Lakatos Mihály	3	2160
6.	Fazekas Mihály	3	2160
7.	Szalárdi Péter	6	4320
8.	Szilágyi Mihály	2	1440
9.	Lakatos János	1 1/2	1080
10.	Varga Péter	1	720
11.	Lakatos Miklós	9	6480
12.	Beke Mihály	5	3600
13.	Varga Péter	5	3600
14.	Barabás Gáspár	4	2880
15.	Búzás Ferenc	5	3600
16.	Szondi János	4	2880
17.	Buda András	4	2880
18.	Szilágyi István	3	2160
19.	Barabás Péter	1	720
20.	Beke István	4	2880

[Erdélyi Magyar Adatbank]

21.	Beke Ferenc	4	2880
22.	Barabás Mihály	4	2880
23.	Varga Mihály	2	1440
24.	Kelemen Mihály	1	720
25.	Bíró János	4	2880
26.	Varga András	1	720
27.	Kelemen János	2	1440
28.	Fazekas Péter	6	4320
29.	Lakatos Péter	3 1/2	2520
30.	Beke Péter	1	720
31.	Buda János	3	2160
32.	Barabás András	4	2880
33.	Rákosi Mihály	3	2160
34.	Barabás Ferenc	1	720
35.	Barabás János	2	1440
36.	Szondi Mihály	4	2880
37.	Balogh János	6	4320
38.	Szondi Péter	3	2160
39.	Diós István	3	2160
40.	Kovács István	4 1/2	3240
41.	Polgár Péter	3	2160
42.	Polgár Pál	4	2880
43.	Polgár György	7	5040
44.	id. Nagy János	1 1/2	1080
45.	Árva István	5	3600
46.	Máté Péter	7	5040
47.	Szűcs Pál	5	3600
48.	Barabás György	3	2160
49.	ifj. Hajdú István	1 1/2	1080
50.	Hajdú István	2	1440
51.	Nagy István	2	1440
52.	ifj. Szilágyi István	5	3600
53.	id. Balogh István	6 1/2	4680

[Erdélyi Magyar Adatbank]

54.	ifj. Balogh István	5	3600
55.	ifj. Balogh István	2	1440
56.	Balogh Mihály	2	1440
57.	Szondi Ferenc	4	2880
58.	Fazekas János	2	1440
59.	id. Polgár István	3	2160
60.	id. Nagy István	1/4	180
61.	ifj. Polgár István	3	2160
62.	ifj. Nagy Péter	1	720
63.	Szilágyi Péter	3	2160
64.	Szondi István	4	2880
65.	Lakatos István	2	1440
66.	id. Beke Mihály	2	1440
67.	Mészáros Mihály	12	8640
68.	Varga János	1	720
69.	Papp István	2	1440
70.	Kovács Péter	5	3600
71.	Kovács János	4 1/2	3240
72.	Madari Ferenc	6	4320
73.	Veres János	6	4320
74.	Szabó Pál	3	2160
75.	Szentkirályi István	6	4320
76.	Fekete István	3	2160
77.	Major István	3	2160
78.	Varga Mihály	1	720
79.	Balog Ferenc	4	2880
80.	Buda István	2	1440
81.	Szabó Péter	3	2160
82.	Tóti István	3	2160
83.	Bíró Mihály	6	4320
84.	ifj. Szabó Péter	8	5760
85.	Oláh György	4	2880
86.	Ferenczi István	2 1/2	1800

[Erdélyi Magyar Adatbank]

87.	Molnár Mihály	3 1/2	2520
88.	Bíró György	3	2160
89.	id. Rákosi Mihály	2	1440
90.	ifj. Nagy János	3	2160
91.	Diós György	3	2160
92.	Ecsedi József	1 1/2	1080
93.	Szabó István	3	2160
94.	Nagy István	2	1440
95.	Pap Mihály	1 1/2	1080
96.	Szondi Mihály	1	720
97.	Varga György	4	2880
98.	Rákosi András	2 1/2	1080
99.	Beke András	2	1440
100	Beke Mihály	3 1/2	2520
101	Varga Mihály	2	1440
102	id. Varga Péter	2	1440
103	Asztalos Péter	1	720
104	Szűcs János	3	2160
105	Lakatos Ferenc	4 1/2	3240
106	Szilágyi Ferenc	1	720
107	Varga János	1	720
108	Szűcs János	4	2880
109	Csuray Ferenc	3	2160
110	Beke Miklós	3	2160
111	Szilágyi János	1	720
112	Borbély Mihály	5	3600
113	Árva Mihály	2	1440
114	Fazekas András	2	1440
115	Soós Mihály	4	2880
116	ifj. Dallos István	1 1/2	1080
117	Juhász Pál	10	7200
118	Medgyesi István	8	5760

[Erdélyi Magyar Adatbank]

119	Kolozsvári András	5	3600
120	Lakatos András	5	3600
121	Madari Sámuel	3	2160
122	Nagy János	4 1/2	3240
123	Varga János	6	4320
124	Nagy János	4	2880
Összesen	361 3/4 kapás		260395 m² 26 ha

A micskei hegyen szőlővel rendelkező vidékiek

	Vidékiek	Kapás	Terület (m ²)
1.	Molnár István	10	7200
2.	Beke Ferenc	1	720
3.	Szűcs István	1 1/2	1080
4.	Szűcs Péter	2	1440
5.	Nagy Péter	3	2160
6.	Mészáros István	5	3600
7.	Gál Péter	6	4320
8.	Farkas György	6	4320
9.	Turkuly János	6	4320
10.	Csorba Mihály	2	1440
11.	Sári István	6	4320
12.	Sári Ferenc	6	4320
13.	Török János	13	9360
14.	Barabás István	2	1440
15.	Varga István	3	2160
16.	Kelemen Mihály	6	4320
17.	Mészáros Péter	8	5760
18.	Pap Demjén	1	720
19.	Kosz Pászkális	3	2160
20.	Bohus Péter	3	2160
21.	Botos János	2	1440

[Erdélyi Magyar Adatbank]

22.	Skrob Tódor	3	2160
23.	Szabó Péter	3	2160
24.	Kiss János	3	2160
25.	Méhész Lőrinc	3	2160
26.	Demjén János	4	2880
27.	Pap István	6 1/2	4680
28.	Lata István	4	2880
29.	ifj. Gál János	3	2160
30.	Gál Péter	6	4680
31.	Magyar Lőrinc	6	4680
32.	Horgos Gábor	3	2160
33.	id. Horgos János	3	2160
34.	ifj. Horgos János	3	2160
35.	id. Molnár János	8	5760
36.	Csarnó Péter	6	4680
37.	Gábor György	9	6480
38.	ifj. Horgas András	3	2160
39.	id. Horgas Mihály	5	3600
40.	Csarnó György	4	2880
41.	ifj. Molnár János	3	2160
42.	Pap Gábor	4 1/2	3240
43.	Gomar István	4	2880
44.	Pontos János	3	2160
45.	Pakala Péter	2	1440
46.	Csarnó Lőrinc	3	2160
47.	Gábor Péter	2	1440
48.	Magyar Gábor	3	2160
49.	Bódis Miklós	6	4680
50.	Pallucz Lőrinc	5	3600
51.	Kosztá Mihály	3	2160
52.	Bara János	3	2160
53.	Saz(?) Ferenc	2	1440
54.	Oláh ?	6	4320

55.	Boros Mihály	1	720
56.	Varga György	5	3600
57.	Kelemen János	1 1/2	1080
58.	Szabó Péter	2	1440
59.	Tóti Ferenc	9	6480
60.	Halászi József	4	2880
61.	Csarnó Mihály	3	2160
62.	Barabás Sámuel	2	1440
Összesen		258 kapás	185700 m ² 19 ha

A nevekől ítélve a vidéki szőlőtulajdonosok egy része a szomszédos magyar és román falvak lakosai.

Az összeírás szerint, a Baranyi család területeit leszámítva, a micskei hegyen a helybeli és vidéki lakosok 45 ha szőlővel rendelkeztek.

Érmellék és Rézajla lakosai a micskei, tóti, diószegi, margittai és székelyhidi borokhoz hasonlították saját termésük minőségét, elsősorban az eladhatóság szempontjából: Szunyogdon a margittaival egy áron, Bozsajban a tótiival azonos mértékben, Várvizen annál valamivel olcsóbban, Terjén a micskeivel azonosan, Kágyán a diószegivel, Ottományban pedig a székelyhiddel megegyező áron jól eladhatóak voltak.

Az úrbéres vallomásokból az is kiderül, hogy a micskei bor volt az etalon a többi termelő település számára. Nagy szó volt, ha a micskeivel azonos áron tudták eladni borukat, példa erre Terje: „hegyi szőlőink bőven vannak, a bor a micskeivel egy áron megy”; vagy Királyi: „Hegyi szőlőnk vagyon. A bor a micskeivel egy becsben vagyon.” Az érmelléki borok már a 18. században is keresettek voltak. 1790-ben Szatmárnémeti város tanácsa csak érmelléki bakatorra 3000 forintot fizetett ki.

A 18. század első harmadának összeírásai a szőlőföldek termékenységi becsléseit is közölték. Micskén, Diószegen, Székelyhidon, Asszonyvásáron, Lükiben, Margittán 1 kapás

Commercium Vincarium
 Oppidi Micske q. d. Dominum Cenorem Gabrielis Barabasi
 N. y. de Varsa q. d. Micske, et successores Georgio Barabasi
 nos de vicis Carad et Micske presentibus Anno 1776
 Die 8° Mensis Octobris peracta.

In Promontorio Micske		In Promontorio Micske	
Nomina et Cognomina		Nomina et Cognomina	
N ^o		N ^o	N ^o
1.	Franciscus Nagy	2.	Translatum - 2.
2.	Petrus Balogh	2 $\frac{1}{2}$	23. Michael Varga
3.	Andreas Nagy	6	24. Michael et Alexius
4.	Petrus Barabás	8	25. Joannes Buro
5.	Michael Lakatos	3.	26. Andreas Nagy
6.	Stephanus Farkas	3.	27. Joannes et Alexius
7.	Petrus Balazs	6	28. Petrus Farkas
8.	Michael Szilagyi	2	29. Petrus Lakatos
9.	Joannes Lakatos	1 $\frac{1}{2}$	30. Petrus Beki
10.	Petrus Varga	1	31. Joannes Buda
11.	Nicolaus Lakatos	9.	32. Andreas Barabás
12.	Michael Beki	5	33. Michael Gótsz
13.	Petrus Varga	5	34. Franciscus Barabás
14.	Georgius Barabás	4.	35. Joannes Barabás
15.	Franciscus Buzás	5	36. Michael Bondi
16.	Joannes Bondi	4.	37. Joannes N. Balogh
17.	Andreas Buda	4.	38. Petrus Bondi
18.	Stephanus Szilagyi	3.	39. Stephanus Drott
19.	Petrus Barabás	1	40. Stephanus Tarnics
20.	Stephanus Beki	4	41. Petrus Solgás
21.	Franciscus Beki	4.	42. Paulus Solgás
22.	Michael Barabás	4.	43. Georgius Solgás
	Latus	88.	Latus
			150.

Az 1770-es összeírás első oldala

után 3, 1720-ban 3 1/2, 1728-ban 5 urna bor termett. Királyi, Poklostelek szőlőiben viszont egy kapás már csak 2-3 urnát hozott. 1763-ban az érmelléki 1 kapás szőlő hozama már 5-5,6 akó (271-358 liter) között mozgott. Az érmelléki, Berettyó vidéki szőlőföldeken tehát a szőlőterület nagy kiterjedése mellett a termékenység is magasabbnak bizonyult. Az eltérő minőségnek megfelelően a bor ára is változó volt. Diószegen 1715-ben 1 urna 2 Ft 50 dénár, 1728-ban 1 Ft. A margittai bor ára 1 Ft 50 dénár, a micskei 1 Ft, a monospetri 80 dénár, 1724-ben a micskei bor ára 1 Ft 20 dénár.

E vidéken a szőlőtermesztés a 19. században éli virágkorát. Az 1848 áprilisi törvényekben kimondott jobbágyfelszabadítást az 1853. március 2-án kiadott úrbéri nyílt parancs erősítette meg. Sok jobbágy már 1848 előtt nem volt egész telkes, a zsellérnek pedig földje sem volt. A kevés földdel felszabadult volt jobbágyok földje 1853 után hamar felaprózódott az utódok között. Ők és a volt zsellérek egyre nehezebben éltek meg. Egyik megélhetési mód számukra a szőlőművelés maradt létező szőlőterületeiken, vagy napszámosként a nagyobb gazdáknál, vagy a volt majorsági szőlősökben.

Szőlő a Cseren – 2008 –

A Micskén termelt szőlő eljutott nemcsak a közeli nagyobb helységek, hanem Debrecen piacára is. A 19. század első felében az itteni borokat Bereg és Ung megyei, sőt galíciai kereskedők vásárolják fel. A borok zömét azonban a falusi kocsmárosok veszik meg és viszik a környező falvakba, a Mezőségre, a Nagykunságba, hajdúvárosokba, Pestre, sőt még Bécsbe is. A diószegiek is panaszkodnak, hogy nyereszkes üzérek már a sajtó alól „felvásárolták a mustot, azt különbözőképpen keverték és ezzel az érmelléki borok hitelét lerontották, emiatt már szinte nem tudnak bort eladni, a legjobb borok az ászokon feneklenek”. Ezért a bor értékesítésének megszervezését is az ekkor újjászervezett hegyi tanácsoktól várták. E kezdeti szervezettségen az Érmellék nem is jutott túl.

Micske hegyközség első szervezeti és hegyrendészeti szabályrendelete a jobbágyfelszabadítás után készülhetett el.

A hegyközség egy olyan autonóm testület volt, mely a hegy életében bizonyos hatósági jogkörrel rendelkezett. Joga volt megszabni a kerti magatartást, az egyes munkavégzések időszakát, megszabta a hegyi építkezés módját, a közös munkákat, feladatokat, közösen kerülőt fogadtak, sőt bizonyos határok között büntető joga is volt. Ugyanakkor teljes mértékben alkalmazkodnia kellett mind a helyi községi önkormányzat szokásaihoz, törvényeihez, mind az országos törvényekhez.

A hegyközség legfontosabb szerve a közgyűlés, mely a gazdák összességét jelentette. A közgyűlés évente egy-két alkalommal, rendszerint a község háza termében ülésezett. A közgyűlés választotta meg a tisztségviselőket, az elnököt, a hegybíró, a pénztárost, a jegyzőt, a választmányt, a kerülőket, valamint az előljárót – a kisbíró, akinek az volt a feladata, hogy a gyűlések előtt értesítse a választmányi tagokat. A választott tisztségviselők közül csak a jegyző, a kerülők és a kisbíró kapott tiszteletdíjat, illetve kialakított fizetést, mások ingyen látták el a feladatukat. A választásokon kívül megvitatták a szőlőhegy aktuális

Szőlő a Nagyhegy Szeles részén

problémáit, amelyről aztán jegyzőkönyvet készítettek. Az év végi közgyűlésen számolt el a pénztáros a közös kassza állapotáról.

A tisztségviselőket közfelkiáltással választották meg, s főként a tényleges rátermettséget, megbízhatóságot tartották szem előtt. Kevésbé érvényesültek a származási kategóriák. A hegyi szabályokat nemesnek, polgárnak, jobbágnak egyaránt be kellett tartania.

A két közgyűlés közötti időben a legfontosabb ügyintéző szerv a választmány volt. A választmány évente 3-4 alkalommal ülésezett a hegybíró házánál, majd a község házánál. A legtöbb aktuális kérdésben a hegyközségi választmány döntött. Ilyenek voltak: a tavaszi munkák megkezdése, a nyári munkák, a gyümölcs őrzésének megszervezése, a hegyi rend, a gypűk karbantartása, a szőlő őrzésének megszervezése, a hegyen való mozgás korlátozása, az állatok legeltetésének eltiltása, a szüret

időpontjának a meghatározása, illetve a szüreti tevékenység pontosabb körülírása. A gyűléseket vasárnap istentisztelet után, vagy hétköznapokon az esti órákban tartották.

A választmányi ülések közötti időben a tisztségviselők saját területükön önállóan intézkedtek. A kerülők a szabálytalankodókat, pl. a hegybírónak jelentették, aki figyelmeztette, vagy megbüntette azt. A hegybíró büntető jogát a községi elöljáróság szabta meg, általában 1-5 forintig terjedt. A büntetéspénzt a pénztáros bevételezte a közös kasszába. A súlyosabb kihágásokat a hegybíró a községi vagy magasabb bíróságoknak jelentette.

A hegyközség kulcsfontosságú megbízottai a kerülők. A kerülőket a közgyűlés egy évre fogadta. Mindig feltétel, hogy a szőlőtulajdonos nem lehet. Fizetése valamiféle kenyérgabona, egyéb élelmiszercikk (szalonna, főzelék stb.), s kevés pénz. Minden kárért és kihágásért felelősek voltak.

A kerülők elsősorban a hegybírónak jelentették a rendellenességeket. Ha a tolvajokat, rendbontókat sikerült tetten érni, akkor ezeket név szerint feljelentették; ha nem, akkor a kárt közölték. Előbbi esetben a felelősség alól mentesültek, s a hegybíró a vétkesekkel szemben megtette a rendtartásban előírt intézkedéseket. Ha a tettést nem sikerült megtalálni, akkor a hegybíró és a kárt szenvedett gazda segítségével igyekezett azt felderíteni. Ha nem sikerült, a kerülőknak a kárt meg kellett téríteni, kivéve, ha a gazda a követelést elengedte.

A kerülőknak külön kunyhójuk volt, és sok helyen az éjszakát is ott töltötték. Micskén reggeltől estig járták a kerülők a hegyet. Az egyik a Berkin, a másik a Melegoldalon indult el napi útjára. Mindig megállapodtak, hogy a nap melyik szakaszában hol, a hegy melyik részén találkoznak. Itt tapasztalataikat kicserélték és folytatták útjukat. Közben a kint dolgozó gazdákkal is váltottak néhány szót, már csak azért is, hogy szorgalmukra felhívják azok figyelmét.

A hegyközségek a 19. század végétől indultak el a magasabb szervezethez útján, amikor bizonyos hegyi

munkákat közösen végeztek el. Így például közös munkával készítették el a hegyi utakat, hidakat. A különböző bevágások, kátyúk rendbetétele, az utak mellett sarjadó cserjék kiirtása, a közös kapuk, ajtók megjavítása a gazdák egészének vagy egy csoportjának a feladata volt. E feladatok megszervezése a hegybíró kötelessége volt.

Fényes Elek 1851-ben megjelent Magyarország geográfiai szótárában a következőket írja Micskéről: „...magyar mező város... Szőlőhegyei, az alattok levő szilvásokat és egyéb gyümölcsösöket beleértve, tesznek mintegy 800 holdat... belső telek szőlő 800 h... Földe agyagos és közép minőségű; kaszállója s legelője keveset termő, de igen egészséges. Allattenyésztése leginkább az igavonó marhákra szorítkozik. Fő gazdasága a bortermesztésben áll, melly nagy mennyiségben s kitűnő minőségben természetik, s a micskei szőlőhegyek a környékbeli elhagyott szőlőkhöz hasonlítva, valóban virágzóknak tekinthetők. Gyümölcs sok és szép, kivált cseresznyéje, almája, barackja; s ezekkel kereskedik...”.

A virágzó szőlő- és bortermelést az Amerikából behurcolt, állati kórokozójú betegség, a filoxéra pusztította el. A szőlő gyökérzetét megtámadó rovar – a gyökértetű – 1875-ben észlelték először Torontál vármegyében. Az 1880-as évek elején már az ország szinte valamennyi szőlőtermő vidékén elkezdte áldatlan munkáját, s az évtized végére majdnem teljesen kipusztította a kötött talajra telepített szőlőt. Az Érmelléken 1884. augusztus 14-én fedezték fel a nagykágyai szőlőhegyen. A betegség terjedése ellen védekezni nem lehetett. Egy-egy szőlőtáblán nagy foltokban megfonnyadtak, megsárgultak a levelek és a hajtások, aztán rövid időn belül kiszáradtak a tőkék.

A filoxéra feltűnése előtt Magyarország a bortermelő államok között az elsők közé tartozott. A kb. 623 ezer hold szőlőből 350 ezret pusztított ki, az ország bortermelése 6 millió hl-ről 900 ezerre csökkent. Ugyanebben az időben lépett fel a szintén Amerikából behozott peronoszpóra is.

Rózemberszki Gyula micskei plébános 1893. május 31-én kelt feljegyzésében írja: „Szomorú nevezetességű dolog a mi időnkől, hogy e viruló szőlőkkel bíró községet a phylloxera csapás, elpusztítván a szőlőket, nagyon szegény viszonyok közé juttatta, amely pusztulás körülbelül öt-hat éve lett általánossá”. Eszerint Micskén a filoxéra az 1887/88-as években pusztította ki a szőlőt. Ez évtől kezdve az újratelepítésig a helybeliek a Nagyhegyet birkalegelőnek használták.

Micske lakosai a legfőbb jövedelmi forrásukat veszítették el. A református egyház 1864. december 4-én kelt egyik iratában olvassuk: „nálunk a bortermelés a fő iparág”.

A református egyház iratai először 1890. április 15-én említik: „A filoxéra a határon a szőlőt teljesen kipusztította. Ennek következtében lehetetlenné vált a borfizetés”. Szeptember 25-én az egyházközségi közgyűlés megszavazza „az eddig fizetett mustnak részint gabona, részint pénz általi megváltását öt évre”. 1891-ben kelt feljegyzés szerint: „a község nagy csapással küzd, a filoxera a hegyet teljesen elpusztította. De remélhetőleg megküzd ezzel a bajjal, ha földjét jól műveli”. Tizenöt esztendő múlva is a gyülekezet tagjai arra hivatkoznak, hogy „képtelenek a templom javítására, a gyülekezet tagjai a szőlő kipusztulásával teljesen tönkrementek”.

A filoxéra elleni védekezésnek több módja van. Egyik az, hogy a szőlőt filoxéra-mentes homoktalajba ültetik, ahol a kártevő nem él meg. Kötött talajokban az európai fajtákat úgy védik meg, hogy oltványokat ültetnek, melyeknek a föld alatti része amerikai fajta, s ezekre van oltva az európai. Az alanyfajtát a filoxéra nem tudja elpusztítani, a nemesrész a föld felett ugyanolyan jó termést hoz, mint a maga lábán.

Az elpusztult szőlők felújítása már az 1890-es években megindult; kezdetben lassú ütemben. Nagyobb lendületet nyert az 1896. évi V. törvénycikk után, a felújításhoz szükséges pénznek az ún. agrár-kölcsönök útján való biztosításával. Állami amerikai szőlővessző-szaporító telepek működtek Margittán és Nagyjankán. Megyei rendelettel

Szilágyi István szőlője a Szentlázári hegyen – 2008 –

A munka jutalma
– 2008 –

minden faluból Diószegre hívták azokat a tanítókat, akik otthon mezőgazdasági ismereteket tanítottak, hogy ott tanulják meg a szőlőtelepítés új technikáját.

Míg Szentjóbbon 1896-ban megtartják az első szüretet, addig Micskén csak az 1900-as évek első évtizedének második felében fejeződik be a hegyen a szőlő újratelepítése. Ennek magyarázata, hogy a micskei gazdák nem mertek élni az állam által felkínált kölcsönrel. Először Herpai János használta ki ezt a lehetőséget, s az Omláson újratelepített szőlőjében ő tartotta meg az első szüretet.

1908. május 28-ára Appán Gyula helybeli jegyző elkészítette „A micskei hegyközség szervezeti és hegyrendészeti szabályrendeleté”-t, amelyet Bihar vármegye törvényhatósági bizottsága szeptember 16-án hagyott jóvá. E szabályrendelet 1909-ben jelent meg nyomtatásban Váradon, Sonnenfeld nyomdájában. Ennek bevezető sorai szerint „A micskei határban fekvő ún. Nagyhegy, Berki és Somos dűlőkben a szőlőfelújítás előrehaladt”.

A régi szőlőfajták megmaradását segítette, hogy az 1893. évi 23. törvénycikk nagyjából a régi szőlőfajták telepítését írta elő. A micskei Nagyhegyen a következő oltásszőlőket telepítették: bakator, Csaba gyöngye, erdei, erős inú, ezerjő, furmint, gohér, hárslevelű, juhfark, kadarka, kecskecsesű, kövidinka, mézesfehér, madling, olasz rizling (fehér és piros), oportó, reska, saszla (fehér és piros), szeremi zöld, szőlőskertek királynője.

Az újratelepítés után a szőlőt permetezni kellett. Mivel a Nagyhegyen nincs kút vagy bővebb vizű forrás, a szükséges vizet kádakban és hordókban vitték ki a hegyre szekérrel. Voltak, akik a szőlő vagy az út mellett gödröket ástak s a benne összegyűlt esővizet használták permetezésre. Ezeket a gödröket több esetben fűzfavesszővel fonták körül.

Az első világháborúban a katonaköteles férfiak mind a fronton voltak, és az asszonyok próbálták elvégezni az addig csak férfiak által végzett munkát a szőlőben.

Az új szőlőültetvényeket természeti csapások sújtották: 1912-ben szokatlanul gyakori esőzések, 1913-ban az áprilisi

hó és a szeptemberi vihar. 1925. július 5-én az újabb természeti csapás, a jégverés teljesen elverte a szőlőt. Ez évben nem volt mit szüretelni és aratni. A helybeli férfiak, hogy biztosítsák családjuk számára a mindennapit, a nagyváradi hegyre jártak napszámosként dolgozni. 1926-ban áprilisi fagy és nyári jégverés fokozta az addigi kárt.

Rác Lajos református lelképásztor írja 1926-ban: „...az iszonyatos jégvihar, amely annyi községet tönkretett, kétszer sújtott porba minket is. Gabonáinkat megsemmisítette, szőlőinket kopasszá tette. Most itt van az előbbi évek által is sújtott népünk, mindenből kifosztva, tehetetlenül. Éheznek és rongyosodnak.”

A múlt század elejétől, majd az 1925. évi jégverés után az oltványszőlők mellé egyre több ún. direkt termő fajtát is betelepítettek: Concord, Delaware (piros és fehér), Elvira, Izabella, Noa, Otelló. A direkt termők azok a tisztán amerikai vagy európai fajtákkal keresztezett fajták, amelyek a filoxérával szemben ellenálló képességgel bírnak. Azért nevezik direkt termőnek, mert maga az amerikai fajta és nem a ráoltott nemes fajta hozza a termést. Élvezhető, bár az európai fajtakénál silányabb termésük van. Telepítésük és fenntartásuk olcsóbb, mint az oltványszőlőké, nagyrészüket a peronoszpóra sem támadja meg, de boruknak sajátságos mellékíze van, így lerontják annak minőségét.

A 19. század végén és a 20. század elején kiterjedt szőlőterületek kerültek a helybeli zsidó családok tulajdonába. Elsősorban Rapaport Sándor (12 hold), Földvári Dezső és a margittai Kallós Mór és Márton Ferenc (13 hold) neve említésre méltó. E zsidó családok saját kocsmajukban és a váradi piacon árulták boraikat. Nemcsak a saját, hanem a helybeliektől felvásárolt bor egy részét is a vedresábrányi és a diószegi állomásra fuvaroztatták, ahonnan továbbszállították a megrendelőknek. Némely zsidó család, például Sajovics Sámuel, Pollák Zoltán kóser bort is készített, melyet főleg Désen és Máramarosszigeten adtak el.

A két világháború közötti időben a micskei családok 70-80%-a rendelkezett kisebb-nagyobb szőlőterülettel. A micskei szőlőnek és bornak ismét kereslete lett. A bécsi Palugyai cég képviselői még szüret előtt megvették a mutatkozó termést. Jövetelük előtt a falu előljárói kidoboltatták a kisbíróval, hogy mikor érkeznek és akinek eladó szőlője van, jelenjen meg a hegyen. A küldöttek kordéval járták be a Nagyhegyet és mintát vettek a szőlőből. Ezt követően a faluban összehívták a gazdákat és mindenkit megkérdeztek, hogy mennyi eladó szőlője van, s azt leelőlegezték. A gazdának ezután csak szüretelnie kellett. A cég a Kallóson gyűjtötte össze a felvásárolt szőlőt, ott kipréselte és a saját hordóiba töltötte. Gazdag termés idején volt úgy, hogy már leesett az első hó, és még mindig nem tudta a boroshordókat mind elszállíttatni. Elővigyázatosságból ezekre a következő szöveg volt ráírva: „Igyál, csak el ne engedd!”

Szüretelés puttonnyal
Balról jobbra: Jakab Matild, Jakab Kinga és Papp Sándor – 1983 –

A termés egy részét a helybeliek a váradi piacra vitték, ahol kofáknak adták el, vagy maguk árulták. A szőlőt ládába, felslógba rakták. A szőlőfürtök alá és fölé szőlőleveleket tettek, majd a tetejeseen megrakott ládára rászegezték a fedelet, hogy az ne rázkódjon, a szőlő össze ne törjön. A ládákat láncsal átkötötték és csapóval megszorították. Délután öt óra körül indultak el lovas szekérrel Micskéről. Szalárdon, az útszéli kocsmá mellett megpihentek, megabakoltak, s reggelre érkeztek meg a váradi piacra. A szőlőért kapott pénzből öltözött fel egy-egy család. Amely családnak egy hold szőlője volt, az meg tudott élni belőle.

A következő személyek foglalkoztak ekkor fuvarozással: Barabás Sándor, Barabás Zsigmond, Bíró Lajos, Fehér Sándor, Győri Ferenc, Karajos Sándor, Kis Karajos Sándor, Kiss Gábor, Kiss Béla, Nagy József, Putnoki Vince, Renn Lajos, Sipos Imre stb.

Télen ugyanezek a fuvarosok Hollódra, Margittára, Bánffyahunyadra, Báródra szállították a termelők eladásra váró borát. A hordó alá bőrfát tettek, hogy az szállítás közben ne mozogjon.

A második világháborút követően autóbusz járt ki Micskére Nagyváradról, s vitte a piacra az asszonyokat, akik szőlőt, gyümölcsöt és bort árultak. Szüret idején Kolozsvárról naponta két teherautó is jött a falunkba. A kért mennyiséget a gazdák még aznap leszedték és helyben megkapták érte a pénzt. Gyakran jöttek ki Nagyváradról kocsmárosok is bort vásárolni.

Szüret idején „zengett” a hegy. A helybeli cigányzenészek kimentek a hegyre és sorra megálltak a szüretelő családok szőlője mellett és muzsikáltak. Szüret után a tehetősebb családok megvendégelték munkásaikat. A vacsora mellé cigányzenészeket is fogadtak. Elmaradhatatlan volt a szüreti bál, melyet a szervezők a katolikus vagy református iskolában tartottak. Italt mindenki hozott magával s a bevételből fizették a kiadásokat, zenészeket.

A Hajdú és a Szélesi család szüretel a Melegoldalon, szalonnasütéssel egybekötve – 1983.10.02.

A hegykerítésen belül ebben az időben 260 ha terület volt – ennek java része szőlős.

A bortermelés káros hatása, az alkoholizmus Micskén is éreztette hatását. Az 1Mózes 9,20 szerint Nőé volt a bibliai történelem első alakja, akinek szembe kellett néznie a túlzott borfogyasztás következményeivel. A késő római kor bölcsei ismételtelen rámutattak már a részegségnek, mint minden bajok forrásának a veszélyeire. Ezt teszi Pál apostol is az Efézusiakhoz írt levelében: „Ne részegeskedjétek, mert a borral a léhaság jár együtt, hanem teljessedjétek meg Lélekkel.” (5,18). A későbbi zsidó bölcsek a kis mennyiségben fogyasztott bor előnyeire, illetve a túlzott fogyasztásnak az ártalmaira hívták fel a figyelmet. Egy, a Mózes harmadik könyvéről írt kommentárjában az egyik bölcs, Rabbi Tanhuma a következőket írja: „Bor – a saját anyja, a szőlő sem tud felegyenesedni levének súlya alatt, és azt hiszed, hogy te fel tudsz egyenesedni alatta?”

1903-ban a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke az alkoholizmus elleni küzdelemre hívta fel az egyházat. Erre vonatkozóan a micskei presbitérium 1903. november 3-án kelt határozatában kimondja: „Ebben a tekintetben nagyobb akció kifejtésére szükség nincsen, miután az alkoholizmus oly mértékben elterjedve nincsen.” E határozatra vonatkozóan Kovács József lelkipásztor néhány évtized múlva többek között ezeket írja: „Késő a betegség ellen akkor küzdeni, amikor az élethez már semmi remény nincsen. Micske bortermelő hely, sajnos sokan a pincéjüket az asztalukon tartják, éjjelre az ágy lábához teszik a boros üveget. Felnőttek közül néhányan öt liter bort isznak meg naponta... Az utódok mindig gyengébbek lesznek testben és lélekben, akaratan és jellemben egyaránt... A gyermekekkel az ilyenek nem foglalkoznak, csúnya beszédeket folytatnak. Volt aki azt mondta nekem, hogy ősszel a bor kiforrásától kezdve, míg csak bora van, estére mindig be van rúgva.”

A római katolikus egyház irattárában található egy 1934-ben kelt irat, melynek szerzője két dolog miatt

panaszodik: az egyik a hívek hitbeli közönyössége, a másik a szőlőművelés. Többek között ez olvasható benne: „A másik nagy baj a vidék hegyes-dombos volta, mely szőlőművelésre szorította a népet. Ennek is sok lelki kára van... A szép szőlőmunka elfoglalja őket s más egyébre lustábbá teszi, az ivásra, mulatozásra alkalom. A borkereskedők vasárnap jönnek a falura, hogy otthon találják a népet s ősszel még a jobbakat is elvonják a templomtól, szőlőszedéssel, borátadással töltik a vasárnapokat. Így fejlődik ki a vasárnap megszenteltségtelenítése, a prédikációk elmulasztása, a gyermekek ilyenén nevelése.”

Az 1950-es évek elején egy ún. Farm jött létre Micskén, amely elsősorban a kényszerlakhelyre deportált családok (Jakó, Szatmári Király), és a katolikus egyház szőlőjét művelte. Napszámosokkal dolgoztatott és minden hét végén fizetett.

Az Állami Mezőgazdasági Vállalat (Gostat) megalakulása után a Melegoldalon kisajátította a legjobb szőlőket, s azok gazdáit a hegy más részein elkobzott, elhanyagolt szőlőkkel kárpótolta. A termést a Gruden pincénél préselték, s a bort is ott tárolták. Az állami vállalat az 1950-es évek végén kivágatta a mintegy 28-30 ha területű szőlőt a Melegoldalon és a Cseren, s helyét lucernával vetette be.

1948-ban, az államosítás után, Micskén is megalakult a szőlőbegyűjtő, feldolgozó és bortároló egység (MAT) az egykori Miskolczy háznál.

A bevezetett kottarendszer következtében a micskei hegyen termett szőlő nagy része ide vándorolt. Olyan nagy szőlőbeadási adagot, kottát állapítottak meg (1 ha után 860 kg szőlő), hogy egy-egy termelőnek alig maradt. Megtörtént, hogy más termelőtől kellett vásároljon egy-egy gazda, hogy a kiszabott mennyiséget be tudja adni. A szőlőkotta törlesztésének elmaradása államellenes cselekedetnek, szabotázsnek számított. A szőlőt a Miskolczy ház pincéjéhez kellett szállítani, ahol csekély árat fizettek érte. A Noa szőlő kilójáért 0,30, az oltásszőlőért 1,10 lejt fizettek. A helybeliek

A Miskolczy háznál működött szőlőbegyűjtő, feldolgozó és bortároló
egység /MAT/ – 1950-es évek

Szőlőfeldolgozás a MAT-nál

Balról jobbra: Elekes Károly tanító, a MAT könyvelője, Buda Ilona, Buda
László, Elekes Ildikó, Elekes Károlyné, Paublusztig Ferenc, Diós Dániel,
Lakatos Zsigmond és Győri Péter.

– 1950-es évek –

Szüret a Nagyhegyen – Vigh család – 1984

mellett a szomszédos falvak lakosai, így Berettyókirályi, Hőke, Poklostelek, Szentlázár és Terje szőlőtermelői is idehozták kottájukat.

A szőlőkottát a borkotta váltotta fel. Egy személynek 180 liter bort volt szabad megtartania. A szüret után három nappal be kellett jelenteni a borkészletet, s az állam szerinti „főlösleget” ugyancsak a MAT-nak kellett beadni. Salánki Sándor apátkeresztúri és Kozma Imre margittai küldöttek voltak az átvevők. Mivel a gazdák megpróbáltak a kiszabott mennyiségnél többet megtartani, ún. borvizsgálók jártak házról-házra egy kihegyezett vasrúddal, s beleszúrtak a szénakazlakba, trágyadombba az elrejtett bort keresve. Többször megtalálták az eldugott, elásott boroshordókat. A szőlőtermelőt ilyenkor nemcsak azzal büntették, hogy saját költségén kellett a bort Margittára szállíttatnia az ún. Weiss pincébe, hanem literenként 12 lejre is megbüntették (egy liter bor ára ekkor 6 lej volt).

Micskén 1962-ben alakult meg a kollektív gazdaság. A gazdaságtól minden család kapott 5-5 ár szőlőterületet a

Nagyhegy faluhoz közeli területén. A Melegoldali részen kívül ekkor már csak 67 ha szőlő volt a hegyen.

1964-ben kezdtek hozzá a Melegoldalon, Omláson és a Rongyoson a szőlő újjátelepítéséhez. A munkálatokat Lakatos Zsigmond hegyi brigádos vezette. A területet teraszolták, s a 81 ha-on a következő fajtákat telepítették: Ottonel muskotály, Hamburg muskotály, Leányka, Királyleányka, Saszla (8 ha – piros és fehér), Bánát rizling (3,20 ha). Ugyanebben az időben a micskei határhoz tartozó Vámoslázi hegyen 2,60 ha-os területet rizlinggel telepítettek be, de az ültetés után a vesszők nagy részét ellopták.

A spalieres szőlőt a kollektív gazdaság tagjai művelték. Létrehozta egy ún. hegycsoportot, amely a metszést és a permetezést végezte, de ez csak egy pár évig működött.

A termést a helybeli MAT-nak adták be, amely a magántermő szőlőért 0,60, az oltásszőlőért 1,15-1,80 lejt fizetett. Ebben az időben egy liter tej ára 0,50 lej volt, egy kollektivista egy napi kapálásért (25 ár tengeri vagy 5 ár szőlő) a terményen kívül 1,50 lejt kapott.

A kollektív gazdaság az évek teltevel képtelen volt a szőlőterület karbantartására, s a 81 ha-ból mintegy 15 ha maradt meg a rendszerváltozásig.

Az 1989-es változás, a mezőgazdasági termelészövetkezet felbomlása után, annak tagjai visszakapták elkobzott földjeiket. Voltak, akiknek jutott a szövetkezet megmaradt szőlőjéből, voltak, akik letarolt szőlőterületüket kapták vissza. Nagy részük az 1990-es években újratelepítette szőlőjét, főként magántermőkkel. Oltásszőlőt kevesen ültettek.

A Nagyhegy ma még meglévő szőlőit egyre-másra hagyják ott gazdáik. Az idősebbek egyre képtelenebbé válnak annak megmunkálására, a fiatalokat pedig nem érdekli. Ma a Nagyhegy kb. tíz százalékán van még szőlő. A hegy, amely a falu büszkesége volt, és megélhetési forrása évszázadokon át, siralmas képet nyújt. Az egykori „virágoskert” ma purga.

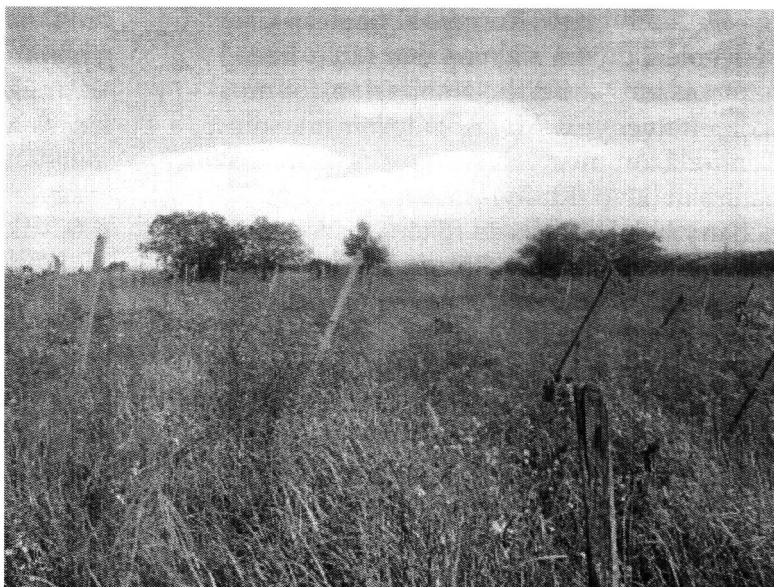
A Nagyhegy Rongyos, Szeles, Cser, Égés, Omlás, Melegoldal dűlőin alig van már szőlő. Ezen kívül még három határrészen – Berki, Kenderláz, Somos – voltak még szőlőültetvények. Ma a Somoson már nincs, a Berkin és a Kenderlázon még van néhány családnak szőlője. A micskei határban lévő Királyi-, Szentlázári- és Vámoslázi-hegyen néhány helybelinek, de főként a szomszédos román falvak lakosainak vannak szőlői.

Ézsaiás próféta könyvében olvashatjuk a kérdést: „Az ősi pusztaságokat helyreállítják?” Erre semmi reménység nincs. Bizonyosság erre annak a két szőlőműveléssel foglalkozó férfinak a válasza, akik erre a kérdésre azt mondták: „Akkor, ha mi, öregek újjászületünk.”; „Ha ez a nemzedék kihal, eltűnik a szőlő a micskei hegyről.”

A lemondó jóslatok ellenére segítse Isten e helyre telepdedtetek, hogy megőrizték az atyáktól kapott örökséget, ne csak büszkeségük legyen történelmük eme része, hanem egyszer ismét virágoskertté váljon az, ami ma pusztaság.

Berki, az egykori szőlőhegy – ma, – 2008 –

Purga a Melegoldalon – 2008 –

Omlás, ahol még a kollektív gazdaság idején is szőlő volt – 2008 –

Rongyos, amelyet a Jakó család Aranyosnak nevezett – 2008 –

Az elvadult Szentlázári- és Királyi-hegy – 2008 –

Hegyközségi alkalmazottak

Az iratok, anyakönyvek és az emlékezet keveseknek a nevét őrizte meg a hegyközség alkalmazottai közül. Az alábbiakban közlöm az ismertek neveit.

Hegybíró

A hegybíró a hegyközség végrehajtó közege volt, aki a rendre felügyelt. Gondoskodott arról, hogy a hegyközségi vagyon rendben legyen, a kerülők a díjaikat pontosan megkapják, kezelte a hegyközség pénzeit és értékeit, megbüntette a szabálysértőket. Működéséről jegyzőkönyvet vezetett.

Csak néhány hegybíró nevét őrizték meg irataink.

1836	Barabás István
1838	Lakatos Imre
1862-1863	Balogh Sándor
1908	Tóth Lajos
1930-as évek	Zöld István, Szélesi Sándor, Bíró Sándor

Hegykerülő

Nagy Mihály tisztartó névtelenül említi 1760-ban, hogy a Baranyi család szőlőjének őrzéséért „három szőlő-pásztornak 5,20 Rft”-ot fizetett.

A hegyközség rendfenntartó és felügyelő közegei voltak, alárendelve a hegyközségi eljárásnak. Kötelességük volt a kezelésükre bízott területet felügyelni, a kisebb munkákat elvégezni, a kártételeket megakadályozni, a kárt tevőt kinyomozni s arról jelentést tenni.

Szolgálati idejük minden év január 1-jén kezdődött s egy évig tartott. Hegykerülőnek csak büntetlen előéletű micskei lakos volt alkalmazható.

A következő kerülők nevét ismerjük:

1839	Lakatos Imre, Lakatos József
1842	Szondi Imre
1843	Sólyom Ferenc
1846	Kovács János
1847	öreg Diós Péter
1864	Lakatos Gáspár, Papp Mihály
1865-1867	Lakatos István
1869	Hajdú István
1870	Lakatos István, Szalárdi Imre
1871	Kancza Sándor
1883	Balogh Imre
1895	Győri Sándor
1913	Halász Lajos

1930-as évek Buda László, Diós Lajos, Kovács András, Lakatos Sándor, Stokker Lajos, Vigh Imre, Zöld Sándor, Gere Ferenc

Hegyközségi jegyző

A hegyközségi választmány tagja, akit a közgyűlés választott meg. Feladata: a választmány üléseiről jegyzőkönyvet vezetni.

1908-1909 Appán Gyula

Az emlékezők szerint a 20. század első felében Vámos István és Barabás Lajos töltötték még be e tisztséget.

Hegyközségi pénztárnok

Egyetlen névre emlékeznek az idősebbek. A 20. század első felében **Ferenczi István** volt a hegyközség pénztárosa.

Vincellérek

Már az 1600-as évektől kezdve igen gyakori foglalkozás volt ez Micskén. A szőlőterülettel rendelkező családoknak a hegytörvény szerint jogukban állt vincellért fogadni. Nagyon sok más településen élő családnak volt szőlője a micskei hegyen. Ezek fogadott vincellérekkel műveltették szőlőjüket, ugyanakkor számos tehetősebb helyi lakos is élt ezzel a lehetőséggel.

A feljegyzések szerint 1833-ban fizetsége 10 forint, egy pár csizma, egy reszelő és egy kapa volt; 1855-ben 10 pengőforint. Az 1940-es évek elején a micskei vincellér bére egy mázsa búza volt havonta, évente két öltöny ruha, s az ünnepeken bor.

A református iskola szőlőjének vincellérei:

Szondi József	1834	Horváth Sámuel	1838
Győri Sándor	1835	Szilágyi Sándor	1850
Kovács Imre	1836	Szilágyi Gábor	1851
Nagy Imre	1837	Faragó Gábor	1855

Egyéni gazdák vincellérei:

Nagy Péter	1835
Diós Péter	1837
Diós Mihály	1837-43
Barabás István	1840
Nagy Sándor	1841
Beke László	1844
Szalacsi Ferenc	1863
Tóth Sándor	1866

Vigh Sándor	1866
Diós Péter	1867
Lakatos Gáspár	1868
Borbély Gábor	1871
Kiss András	1897
Zöld Gábor	1897
Várkonyi Imre	1898
Csiszár Sándor	1900
Barabás Bálint	1900
Bodnár István	1903
Kállai Zsigmond	1903
Bertalan Imre	1907
Bodnár János	1907
Árvai Mihály	1909
Kovács Gyula	1921
Varga Péter	1921

Az 1930-40-es évek vincellérei:

- Bodnár István – Kallós Mórné szőlőjében
- Bíró Sándor – Jakó Ödön szőlőjében
- Bertalan József – Freimann Benjámín szőlőjében
- Herczeg Sándor – Tunyoghi Lajos szőlőjében
- Kosztin Barabás Sándor – Szatmári Király család szőlőjében
- Séni Lajos, Barabás Bálint, Hajdú István – Rapaport Sándor szőlőjében
- Vigh Béni, Barabás Lajos – Márton Ferenc szőlőjében
- Kovács Ferenc – Napholcz István szőlőjében
- Bertalan Sándor – dr. Kovács Sándor szőlőjében
- Diós Gábor – Izrael József szőlőjében

[Erdélyi Magyar Adatbank]

**A micskei hegyközség szervezeti
és
hegyrendészeti szabályrendelete**

[Erdélyi Magyar Adatbank]

I. rész

Szervezeti intézkedések

1. §. A micskei határban fekvő ú.n. Nagyhegy-, Berki és Somos-dűlőkben a szőlőfelújítás oly mértékben előre haladt, hogy a nagyértékű befektetés és vagyoni célú és helyes megvédése indokából a hegyközségi szabályrendelet átalakítása feltétlen szükségessé vált.

2. §. A hegyközség az ún. Nagyhegy-, Berki- és Somos-dűlőkben fekvő összes területekre tekintet nélkül, hogy szőlővel be vannak-e ültetve, terjed ki.

3. §. A hegyközség ügyeit a) a közgyűlés, b) a választmány és c) a hegyközségi elöljáróság intézi.

Közgyűlés

4. §. A közgyűlés tagjai mindazon földbirtokosok, akik a 2 §-ban körülírt Nagyhegy-, Berki- és Somos-dűlőkben ingatlan területtel bírnak.

5. §. A közgyűlés határozatait szavazattöbbséggel hozza; érvényes határozat akkor hozható, ha legalább 20 tag a hegyközség területe egyharmadának képviselőjében jelen van. Ha ennyi tag a szabályszerűen összehívott közgyűlésben meg nem jelenne, úgy a gyűlésből 8-ad napra új közgyűlés hívandó össze, amely a megjelentek száma és érdekeltségére való tekintet nélkül kötelező és érvényes határozatokat hoz.

6. §. A közgyűlés tagjai közül azok, akik 800 négyszögöl, vagy annál kisebb területtel bírnak, egy szavazattal rendelkeznek, a 800 négyszögölnél nagyobb területtel bírók pedig annyi szavazattal bírnak, ahányszor 800 négyszögöl

birtokuk van; a felülmaradt, 800 négyszögölnél kevesebb terület után az illetőt szavazati jog nem illeti.

7. §. A hegyközségi tag a közgyűlésen az összes jogokat meghatalmazott által is gyakorolhatja, de a meghatalmazás a hegyközségi elnöknel mindenkor írásban jelentendő be. Az összes hegyközségi érdekeltek szavazatai egy negyedénél egyetlen közgyűlési tag, vagy meghatalmazott sem bírhat több szavazatot. Gondnokság vagy gyámság alatt levők jogait törvényes gyámjuk, illetve gondnokuk gyakorolja.

8. §. Közgyűlés minden évben rendszerint kettő tartatik és pedig az egyik február vagy márczius havában, a másik ősszel, a szüret folyama alatt, mindenesetre pedig november hó első felében.

A tavaszi közgyűlés a számadásokat vizsgálja meg és határoz a felett; az őszi közgyűlés pedig a költségvetést állítja össze s a kivetések iránt intézkedik.

9. §. A tagok 10 birtokos írásbeli kívánatára, amelyben a gyűlés tárgyai körül írandók, vagy a választmány határozata alapján, bármikor rendkívüli közgyűlésre hívhatók.

10. §. A közgyűlést a hegyközségi elnök hívja össze és azon elnököl, akadályoztatása esetén pedig a hegybíró helyettesíti.

11. §. A közgyűlés a tanácskozási tárgyak megjelölésével 8 nappal előbb kibocsátandó meghívóval hívandó egybe, amelyben a gyűlés helye és ideje megjelölendő, a közgyűlésről a tagok és pedig a helyben lakók a hegykerülők által és a községben szokásos hirdetés útján, a más vidéken lakók pedig postai úton hívandók meg.

12. §. A közgyűlés közérdekű határozatai minden érdekelttel a gyűlést követő 15 nap alatt írásbelileg közlendők; a határozat ellen az értesítéstől számított 15 nap alatt az első fokú közigazgatási hatósághoz fellebbezésnek van helye.

13. §. A magánfél érdekében vagy terhére hozott határozat az illetővel vétív mellett közlendő.

14. §. A közgyűlés tanácskozásairól jegyzőkönyv vezetendő, amelyet a hegyközségi, illetve a közgyűlési elnök, a hegybíró és jegyzőkönyvvezető írnak alá nemcsak a hitelesítés, hanem a határozatok végrehajtására vonatkozó tudomásvétel végett is.

15. §. A közgyűlés hatásköréhez tartozik:

a) a hegyközségi szabályrendelet készítése, esetleges megváltoztatása és azok jóváhagyásának kieszközlése;

b) mindazon gazdálkodási és rendészeti teendők megállapítása, amelyek az 1904: XII. t.-cz.. 64. §. alapján a hegyközség kötelességévé van téve; már itt megállapíttatik, hogy a hegyközségben a szőlőpenész (perenospora vitikala) elleni védekezés kötelező;

c) a hegyközségi költségvetés megállapítása, az évi zárszámadásnak a választmány jelentése alapjáni megvizsgálása, a felelős számadó felmentése vagy elmarasztalása felett határozathozatal;

d) a hegyközségi választmány, a hegyközségi előljáróság: elnök, hegybíró és jegyző megválasztása;

e) a hegybíró tiszteletdíjának és a hegykerülők évi fizetésének megállapítása;

f) a hegyközség vagyona feletti főfelügyelet;

g) a hegyközségi évi munka tervének és költségeinek megállapítása;

h) a hegyközségi közhasználatra szolgáló ajtók, kapuk és azok helyeinek megállapítása;

i) a hegy-gyepűk, kerítések rendbentartásának az egyes birtokosok közötti szétosztása. E részben kimondatik, hogy a tagok azokat birtok-aránylag tartják fenn; minden tagnak lehetőleg birtoka mentén jelölendő ki a fenntartandó vonalrész. A hegy-gyepű rendbentartásánál azokat lehetőleg úgy kell rendbehozni, hogy az a férgeket, hernyókat, cserebogarakat stb. ne szaporíthassa, tehát lehetőleg oly fák vagy cserjék alkalmazandók, amelyekben ezek nem tanyáznak. Kimondatik az is, hogy a hegyközség területén a lakóhelyek, pajták díszítésére szolgáló fákon kívül más

mint szőlő és gyümölcsfa nem tenyésztethető; tartozik tehát mindenki a mesgyéken levő cserje, fa stb. féléket kiirtani és tisztán tartani;

k) a közgyűlés hatáskörében tartozik a kötelesség-mulasztó választmányi tag vagy hegybíró elmozdítása;

l) általánosságban a közgyűlés intézkedik mindazon itt fel nem sorolt ügyekben is, amelyek hegyközségben előfordulhatnak, vagy a szőlőművelés előmozdítása, javítása tekintetében szükségesnek látszanak. Erkölcsi kötelessége a hegyközségnek minden oly szövetkezeti mozgalmat előmozdítani, amely a szőlő czélszerű művelése, szüretelése, vagy borkezelése, vagy a szőlőtermékek, bor stb. jobb értékesítése szempontjából a hegyközségi tagok között érvényesülnek, sőt az illetet, ha vagyoniilag teheti, anyagilag is segíyezi;

m) a hegyközségi választmány határozatai ellen a közgyűléshez fellebbezett ügyekben határozni;

o) a közgyűlésen egy tárgyhöz rendszerint mindenki csak kétszer szólhat, több felszólalást e részbeni vita kizárásával csak a közgyűlés elnöke engedélyezhet.

A hegyközségi választmány

16. §. A hegyközségi választmány áll:

- a) a hegyközségi elnökből;
- b) a hegybíróból;
- c) a hegyközségi tagok közül általános szótöbbséggel választandó 12 tagból;
- d) a hegyközségi jegyzőből.

17. §. A választmány megbízása 6 évre terjed, de ezen megbízása, ha az újjáalakítás 6 év utánra maradna, mindaddig tart, míg az új választmány a közgyűlés által meg nem választatik.

18. §. Érvényes határozat hozatalához a választott választmányi tagok fele részének jelenléte szükséges, ha ennyi tag meg nem jelenne a választmányi ülésből, 3 napon

belől kitűzendő, s a helyben lakó tagokkal a hegykerülők útján tudatandó újabbi gyűlésben az érvényes határozat, a megjelent tagok számára való tekintet nélkül mondatik ki.

19. §. Az időközileg a választmányból bármi okból kilépett tagok a rendes őszi közgyűlésen pótválasztással kiegészítendők. Az így választott tagok megbízatása az eredetileg választott választmányi tagok megbízásával egyidejűleg jár le.

20. §. A választmány hatáskörébe tartozik:

a) a közgyűlés tárgysorozatának megállapítása és a tárgyalás előkészítése;

b) az évi költségvetés elkészítése s a közgyűlésileg végérvényesen megállapított költségelőirányzat végrehajtása;

c) a munkaterv tekintetében javaslattétel;

d) a hegybíró által összeállított, az elnök által is aláírt évi zárszámadása átvizsgálása s jelentés, illetve javaslattétel végett a közgyűlés elé való terjesztése;

e) a perenospora elleni védekezés, a hernyózás, a cserebogár irtás ellenőrzése. E részben kimondatik, hogy:

1. a perenospora ellen permetezés kötelező s rendszeresen kétszer kell permetezni, a permetezés befejeztére a választmány esetről-esetre évenként határidőt tűz, amelynek be nem tartása kihágást képez és azonkívül jogot ad a hegybírónak, hogy a birtokos terhére és költségére, a fél által meg nem támadhatólag, a permetezést 3 nap alatt eszközöltesse, hogy ezen intézkedés ellen jogos felszólalás ne történjék, a választmányi határozat, a helyben lakókkal egyenként, a vidéken lakókkal pedig vinczellérjük útján, vagy ha vinczellérjük nem volna, postai úton közlendő.

Ha az időjárás kétszernél több permetezést tenne szükségessé, úgy azt a választmány kötelezőleg elrendelheti s annak keresztül vitele és ellenőrzésénél az előző pont értelmében jár el.

2. A hernyózás tekintetében kimondatik, hogy a hernyófészkek minden év márczius 15-ig, mint naptári napig leszedendők és megsemmisítendők, – a ki ezt nem teljesíti,

kihágást követ el, s a fennálló törvények szerint büntetendő. A hegybíró felelősség mellett köteles márczius 20-ig a hernyószedést nem teljesítő hegyközségi tagok névsorát összeállítani és megbüntetés végett az illetékes közigazgatási hatósághoz bejelenteni és úgy intézkedni, hogy márczius hó végéig a hernyófészkek, a szedést nem teljesítő hegyközségi tag kárára és költségére a fél által meg nem támadhatólag leszedessenek és megsemmisíttessenek.

3. A cserebogarat vagy szipolyt és más kártevő s hatóságilag is irtásra előírt más kártékony férgeket, annak rajra kerülése után, mindaddig, míg meg nem szűnik, minden hegyközségi tag területén naponként összeszedetni és megsemmisíttetni tartozik, aki ezt nem teljesíti, kihágást követ el s a fennálló törvények szerint büntetendő. A tagok ez irányú ténykedését nem csak a választmány, hanem a hegyközségi elnök, hegybíró és hegykerülők is ellenőrzik, s intézkedéseiknek a felek, e tekintetben engedelmeskedni tartoznak.

f) A választmány hatáskörébe tartozik a közgyűlési határozatok végrehajtása;

g) Választmányi gyűlés márcziustól októberig minden hónapban tartandó, az elnök vagy a hegybíró vagy a választmány 4 tagjának írásbeli indokolt kérelmére bármely időben összehívandó;

h) A választmány határozata ellen, a közgyűléshez fellebbezésnek van ugyan helye, de minden olyan esetben, mint például az ezen § e) pontjában körülírt eseteknél, a többi hegyközségi tagok érdekei veszélyeztetve volnának, a fellebbezés birtokon kívül értelmezendő, s a végrehajtást meg nem akadályozza. A fellebbezés a határozat hozatalától számított 8 nap alatt adandó be. Az egyes felek a határozatról írásbelileg értesítendő;

i) A hegyközségi választmány állapítja meg a hegyközségi bíró által elkészített kivetési főkönyvet s behajtás végett a községi pénztárosnak minden év január hó folyamán átadja. Igénybe veszi ugyanis a hegyközség az

1894. XII. t.-cz. 67. §. biztosított kedvezményt s a behajtást a község által a többi községek módjára eszközölteti. A kivetés a területre, terület arány szerint vettetik ki;

k) A szüret idejét a választmány állapítja meg, valamint ő adja egyeseknek a figyelembe vehető indokok hatolása után a korábbi történő szüretelésre az engedélyt;

l) A választmány gondoskodik a birtok határok fenntartásáról, a hegybíró vagy kiküldött küldöttsége útján;

m) A hegybíró intézkedései ellen beadott panaszokat felülbírálja és elintézi;

n) A választmány ügyeli fel a hegybíró működését; felfogadja az elnök útján a közgyűlés által megállapított fizetésre a hegykerülőket, azok, valamint a hegybíró törvényszerű felesketéséről gondoskodik, s ezek működését is állandólag ellenőrzi; a meg nem felelő kerülőket elbocsátja;

o) Fellebbezés esetén, ha a késelemből veszedelem származna – rendkívüli közgyűlés hívandó egybe;

p) A választmány intézkedik minden itt fel nem sorolt azon esetekben is, vagy az ügyet előkészíti, amelyek a hegyközségi rend, szabályok, a közgyűlés, vagy a törvény által igényeltetnek.

Hegyközségi elnök

22. §. A hegyközségi elnök elnöke a közgyűlés és választmányának s a hegyközséget a hatóság vagy harmadik személyekkel szemben képviseli.

Az elnök, mint a hegyközség feje, a hegybíró és hegykerülő eljárása felett a felügyeletet gyakorolja. A hegyközségi tagok érdekeinek lelkiismeretes előmozdítása; a hegyközségi vagyon, a levéltár, pénztár, utak, kapuk, hidak, gyepük fenntartása az elnök elsőrendű feladatát képezi.

Órködi az elnök jelen szabályrendelet betartása felett. Megvizsgálja, esetleg ha választmányi határozatot nem igényel, el is intézi a hegybíró és hegykerülő eljárása feletti panaszokat. Ezek működése vizsgálatára szükség szerint

vizsgáló küldöttséget küld ki. Felügyel és ellenőrzi különösen a hegybíró működését arészben, hogy a pénzkezelés, a követelések, bírságok kezelése, nyilvántartása és elszámolása rendes és okmányolt legyen.

23. §. A hegyközség hivatalos személyzete az elnök rendelkezése alatt áll, parancsait tehát, amelyet rendszerint írásban ad ki, teljesíteni tartoznak.

A hegyközségi jegyző a jegyzőkönyvek vezetése mellett az elnöknek teendői teljesítésében segítségére van s megbízása értelmében intézkedik is.

Az elnököt akadályoztatása, vagy távolléte esetén a hegybíró helyettesíti.

Hegybíró

24. §. A hegybíró a hegyközség végrehajtó közege, a rend felett közvetlen felügyel, azt irányítja s ennek folytán a hegykerülők alá vannak rendelve, azok működését beosztja, felügyeli, ellenőrzi s általában gondoskodik arról, hogy a minden hegyközségi vagyron állandólag rendben és használható állapotban legyen. Gondoskodik arról, hogy a kerülők díjaikat pontosan megkapják s ha e részben akadály merülne fel, az elnöknek jelentést tesz s intézkedést kér.

25. §. A hegybíró rendszeres számadás mellett kezeli a hegyközség pénzeit és értékét, szóval minden vagyronát. Számadását kellőleg okmányolva, havonkint legalább egyszer az elnöknek felmutatni s ennek igazolásául láttamoztatni köteles. Okmányolt számadását minden év végével összeállítani s a reá következő év január havában az elnök útján a választmánynak bemutatni köteles.

A választmány a bemutatott számadást észrevételével végelintezés végett a tavaszi rendes közgyűlés elé terjeszti.

A hegybíró vagyronkezeléséből kifolyólag, ha állásáról bármí ok miatt leköszönne, vagy arra újólag meg nem választatnék, vagy esetleg attól elmozdítatnék, úgy a kilépéstől, illetve elmozdítástól számított 15 nap alatt

okmányolt számadását az elnöknek bemutatni tartozik, aki annak azonnali megvizsgálásáról gondoskodik s netaláni hiányok esetén szükséges törvényes intézkedéseket megteszi. Az elnök ezen ténykedése elmulasztásáért felelős.

26. §. A hegyközségi járulékokat az elfogadott költségvetés alapján a hegybíró a költségvetési év első 15 napján kivetési főkönyvbe összeállítva az elnöknek átadja, aki azt a 21. §. i) pontja értelmében megállapíttatván, további intézkedésre, behajtásra a politikai község előljáróságához záradékolva átteszi.

27. §. A hegybíró veszi át ellennyugta mellett a behajtott kivetési összegeket s a kellőleg igazolt kiadásokon felül maradt összegeket a micskei hitelszövetkezetben gyümölcsözőleg elhelyezi.

28. §. A hegybíró kötelessége a hegyi utakat, az utak vízvezető árkait, hidakat, kapukat, ajtókat, a hegy-gyepút állandólag rendben tartatni; az utakról, a kerékvágásból a vizeket azonnal, a hegykerülők munkaerejével eltávolítani, azokat legrövidebb úton oldalt elvezetni, hogy a kimosások és ellágyulások megakadályozva legyenek.

Ha a munkálatok a fenti fenntartásoknál oly mérvűek, hogy a hegykerülők azt el nem végezhetik, az elnök hozzájárulásával azt vagy a hegyközségi tagok közmunkájával, vagy a hegyközség pénztára terhére eszközli. Elvül kimondatik, hogy az utaknak a permetezés és a szüret megkezdése előtt az egész hegyen okvetlen rendbe kell lenni. A gyepű rendbentartására rendeltetik, hogy az a 15. §. i) pontja értelmében eszközlendő s minden év május 1-ig beigazítandó.

29. §. A hegybíró, amennyiben a szabályzatban előírt kötelességeit elmulasztaná, a birtokosságot ért kárért másod sorban felelős.

Az okozott, vagy az ezen szabályzatban megállapított kárdíjak alapján, vagy rendkívüli esetben az elnök által kiküldött kárbecslő bizottság által 48 óra alatt állapítandók és térítendőek a felelős örök által a károsultnak meg.

A kárttevő ellen a felelős örök a községi elöljáróság előtt közigazgatásilag fellépni jogosultak s ennek sikere érdekében a tett hegyközségi intézkedés és kárdíj összegének igazolása részükre írásban kiadandó.

Ha a kárttevő a hegyközségi eljárás során kinyomoztatik, első a kárdíj megfizetésére, ő kötelezendő s ezen körülmény az igazoló iratban, ha e kárt ki nem egyenlítené, feltüntetendő.

30. §. Fontos kötelessége a hegybírónak és ezért felelős, hogy a szőlőpenész (perenospora) a hernyó, cserebogár, vagy más kárttevő férgek pusztítására vonatkozó utasítások, határidők szigorúan betartassanak és az ez ellen vétők a szabályzat szerint előírt módon megtoroltassanak.

31. §. A hegybíró végrehajtó közegi minőségéből kifolyólag nemcsak az ezen pontozatokban, szabályzatban felsorolt esetekben, de minden előfordulható körülmények között úgy tartozik intézkedni, hogy a rend okvetlen és czélszerűen legyen előállítható és fenntartható s a birtokosság érdekei igazságosan s kárai előreláthatólag megakadályozva legyenek.

32. §. A hegybíró ősszel és a tavaszi munkák után megvizsgálja, vagy a kerülőkkel megvizsgáltatja, hogy az egyes birtokossági tagok a szükséges vízfogókat elkészítették-e, fenntartják-e. E részben, hogy azt hol alkalmazzák, az azt igénylőknek szakszerű felvilágosítást ad.

33. §. Működéséről jegyzőkönyvet vezet, amelybe a történeteket, vagy kiadott rendelkezéseit, a végrehajtás megtörténtét, a kárfelvételek adatait s amit fontosnak tart, időrendben a hely és jelenlevők megnevezésével bevezet.

Hegykerülők

34. §. A hegykerülők a hegyközség rendfenntartó és felügyelői közegei, akik ebbeli minőségükben, a hegyközségi elöljáróság alá vannak rendelve s az általuk kiadott utasítások ezen szabályrendelet és az 1894. évi 48000 sz. a

kiadott földművelésügyi miniszteri rendelet értelmében járnak el s vannak alkalmazva. A mezőrendőri törvény értelmében esküt tesznek.

Kötelességük a kezelésükre bízott területet hűségesen felügyelni, rendben tartani, a kisebb munkákat azonnal elvégezni, a nagyobbakat a hegybírónak bejelenteni, utasításait kérni és aszerint eljárni.

35. §. Kötelesek a kártételeket megakadályozni, a kárttevőt kinyomozni, a kártételekről úgy a birtokosnak, mint a hegybírónak azonnal jelentést tenni. Mint felelős örök, a hanyagságukból származó kár összegét az ezen szabályzatban részletezett kárdíj tételek szerint a károsultnak első sorban megtéríteni tartoznak, fennmaradván a kárttevő elleni visszkereseti joguk. A visszkereset igazolására a hegyközségi elnök a kártétel ténykörülményeiről, a megállapított kárdíjról részére bizonylatot állít ki.

36. §. A hegykerülők szolgálati ideje minden év január 1-én kezdődik, s egy évig tart. A felfogadást a választmány jóváhagyásának fenntartása mellett, s annak nevében, a hegyközségi elnök teljesíti.

37. §. A hegykerülő az elnök, illetőleg a választmány által a szolgálatból elbocsájtható, illetve egyszerűen elcsapható, ha:

- a) az engedelmséget megtagadja;
- b) ha valakit kihágáson ér s azt fel nem jelenti, vagy azzal kiegyezik;
- c) ha saját maga lopáson találtatik, – ily esetben ellene a bünyfenyítő eljárás is megindítandó;
- d) ha a hegyközségi tagokkal, előljáróival szemben tiszteletlen, vagy goromba;
- f) ha részeges vagy szolgálatra alkalmatlannak bizonyul.

38. §. Hegykerülőnek csak büntetlen előéletű s Micske községi lakos alkalmazható.

39. §. A hegykerülők a kártékony állatok, madarak irtására, vagy elriasztására május 1-től október hó végéig a hegyközség részéről lőfegyverrel láttatnak el, de a fegyvert

vadászatra használni feltétlenül tilos, mert ez esetben szolgálatukból azonnal elbocsájtatnak.

40. §. A hegyközségi tagoknak jogukban áll, de csakis a saját szőlőik rendben tartása és megőrzésére: vinczelléreket vagy szőlőpásztorokat alkalmazni. Ezek alkalmazása a hegyközségi kerülők köteleességét és felelősségét nem szünteti meg, csupán működésüket hatályosabbá teszi. Ezen vinczellérek és pásztorok is a hegybíró közvetítésével, ha a birtokos kívánja, felesketendő, s szolgálatuk érdekében ezen szabályzat szellemében – utasításokkal látandók el.

A vinczellérek, pásztorok, ha feleskettettek a hegybíró által, a hegykerülőkkel egyformán ellenőrizendők és felügyelendők.

A hegykerülők a hegybíró engedelmével a hegyről el nem távozhatnak.

Hegyi rendészet

41. §. Mindenki, ki a hegyre belép, akár szőlőtulajdonos, akár vendég, ha a más szőlőjében találtatik, bármely szőlőtulajdonos vagy hegyi őr által ott járásátiránt kérdőre vonhatatik, ha igazolatlanul kóborog – kiutasítandó, sőt gyanús esetben letartóztatható és a hegyi előjárásnak bejelentendő.

Gyermekek, cselédek, kik szülei vagy gazdáik után küldetnek a hegyre, ha netalán valami kárt, vagy a jelen rendszabály ellen vétéséget követnek el, akkor szülei vagy gazdáik vonandók felelősségre és kártérítéssel ezek tartoznak.

42. §. Ki a hegyi ajtót vagy kaput maga, vagy szekere után nyitva hagyja, kihágást követ el.

43. §. A más barázdáján járni senkinek sem szabad; a hegyen ingatlannal nem bíróknak, de különösen idegeneknek a hegyen keresztül való közlekedés, úgy szekérrel, mint gyalog – egyáltalán tilos.

44. §. Minden szőlőbirtokos köteles a hegyközségi birtoka után kimért gyepút évenként május hó 1-ig kellő módon elkészíteni és a mellette való árkot kitisztítani, hogy pedig a köteles gyepűrészt tudható legyen, tartozik mindenki

annak kezdetét és végét kellő nagyságú és ha lehet bélyegével ellátott czülöppel megjelölni.

A hegy gyepű, mint a 15. §. i) és a 28. §. előírja, a kerítésen belől lévő összes terület után birtokaránylag akként osztatik fel, hogy a gyepűvel határos szőlőbirtokosoknak mindenek előtt azon gyepűk vagy azoknak birtokarányban eső része jelölendő ki, amely szőlők határában esik.

45. §. A hegyen lakás szándéka, a hegyi választmánynak bejelentendő és ez feljogosíttatik a hegyen való lakástól a rovott előéletű egyéneket eltiltani; mindazon hegyi lakosok, kik lopásért büntettetnek, a hegyi lakástól közigazgatási úton kitiltandók.

Akik a hegyen laknak, köteleztetnek a szárnyas házi állatokat zárt helyen tartani, senkinek sem szabad jóságát a hegyen, még a saját földjén sem, szabadon bocsátani és akár béklyón van is, legeltetni.

A hegyen lakóknak kutyát egyáltalán tartani nem szabad. A hegyen kóborgó vagy bárki által behozott kutyák nem csak a hegyi örök által, hanem a vinczellérek, sőt bármely hegyközségi tag által is elpusztíthatók.

46. §. Tél- és tavaszi hó olvadás vagy nyári záporok idején a víz rendes lefolyó helyét elzárni, a vizet a más szőlőjére barázda fő, vagy más egyéb gát kivágásával reá bocsátani tilos.

47. §. Mindenkinek tiltatik – a hegybíró és kerülök felelőségéből folyólag – pinczéje, vagy pajtája előtt, egy ember által kézben vagy háton elvihető tárgyat tartani, vagy kint hagyni; ha ilyen tárgyat ott hagynak, erről a hegyi kerülő által értesítendő, minek megtörténte után, utóbbinak felelőssége megszűnik.

48. §. Minden birtokos követelheti, hogy szomszédja fájának azon ágai, melyek a közös mezsgyén túl, földjére átnyúlnak, levágattassanak.

49. §. A közdülő utakat elfoglalni semmi módon sem szabad, nem szabad különösen fákkal akként foglalni el, hogy a fák kihajló ágai a nyílt közlekedést, teher szállítást akadályozzák, miért is a fának a szekérút felé kihajló ágait, a földtől legalább is 4 méter magasságban minden tulajdonos a hegybíró felhívására, eltávolítani tartozik; a nem

gyümölcsfák pedig az ilyen helyekről egészen kiirtandók, az ilyen közdülő utak a hegyi kerülőknek felügyelet végett kimutatandók, illetve átadandók.

50. §. Senkinek sem szabad a régi határokat, mezsgyéket önhatalmilag megváltoztatni, sőt azok földbe ásott oszlopokkal (czulápokkal) vagy egy félméter szélességű barázdákkal folytonosan fenntartandók.

51. §. A 41-ik §.-tól az 51. §.-ig terjedő rendszabályok megszegése, illetve azon kártételek és jogsérelmek, melyeket az 1894. évi XII. t.-cz. kihágásokká minősít, a hivatott törvény X. és XI. fejezetében kifejtett módon és hatósági közegek által büntettetnek meg.

52. §. A kár megtérítésekre nézve irányadóul úgy a felelős közegekkel, mint a kárttevőkkel szemben, azon általános elv szolgál, hogy a tényleg okozott káron felül – a szőlőbirtok természetéhez képest – a kéjelmi érték, esetleg a hegyre való szállítással járó költség, sőt a mezőrendőri törvényekben előírt esetek fennforgása esetén a kár kétszeres összege a mezőrendőri úton kiszabható birságon felül megtérítendő.

Innen kiindulva, becslési alapul következők szolgálnak:

a) Minden szőlőtoke végleges elpusztításáért 10 koron. tíz korona, a tőke egy évi termése, vagy egy évi vesszője elpusztításáért 4 korona, négy korona;

b) minden fürt szőlőért 80 fillér;

c) minden 5 évnél nem idősebb gyümölcsfa vagy más ültetvény, oltvány, vagy csemetéért 10 korona, tíz korona;

d) minden szőlőkaróért 1 korona;

e) gyümölcsért és pedig almáért, körtvéért, darabonként 20 fillér, egyéb gyümölcsökért literenként 40 fillér;

f) kerti veteményért és pedig a fejesekért, káposzta, karalábé, czékla, répa, tökért stb. egyenként 40 fillér.

A nem fejesekért literenként 40 fillér, tengeriért csövenként 20 fillér, búza, rozs, árpa, zab és más kalászosokért literenként 40 fillér. Takarmánynövények vagy széna készítésre alkalmas füvek métermázsánként 30 korona, harmincz korona, kerti virágok darabjáért 40 fillér.

g) öt éven felüli fákért, az évi termés értékének, mint 5 százalék kamatnak megfelelő tőke és ezen felül,

amennyiben azok épület védelmére vagy díszül szolgáltak, a védelmi és kéjbecsérték;

h) egyéb tárgyakért, azok új állapotábani beszerzési, előállítási s a helyszínre való szállítási költsége, illetőleg az ezeknek megfelelő összeg számítandó.

53. §. A hegyközségi járulék, mint az állami egyenes adó évnegyedenként előre fizetendő.

54. §. A büntetés pénzek az 1901. évi XX. t.-cz. 23. §-a használandók fel.

55. §. A hegyközségi elöljáróság újra alakításánál, valamint az időközi átvételeknél is, a hegyközség vagyona, iratok, jegyzőkönyvek, pénzek, a kapuk, ajtók, hidak stb. állapot és mennyiség kitüntetésével a hegyközségi elnök, hegybíró és jegyző által leltárszerűleg egybeírva adandók át az újonnan választott elöljáróknak, kik annak átvételét netaláni észrevételeik bejegyzése mellett a leltáron igazolják s annak eredményét a választmánynak bejelentik.

56. §. Ezen rendszabály hatósági megerősítés után, minden hegyközségi birtokosnak és az őrszemélyzetnek mihez tartás és tudomásul vétel végett egy nyomtatott példányban kiadandó. – A szabályzat nyomtatási költségeit birtokosok szavazatuk aránya szerint viselik.

Kelt Micskén, 1908. évi május hó 28. napján.

Appán Gyula,
hegyközségi jegyző.

Tóth Lajos,
hegybíró.

Hitelesítjük:

Diós Dániel.
1235–9091/1908.

Jeni Zsigmond.

„Jóváhagyatik”

Kelt Bihar vármegye törvényhatósági bizottságának 1908. évi szeptember hó 16-án s folytatva Nagyváradon tartott rendes évnegyedes közgyűlésében.

Bartos Elemér,
aljegyző

Forrásmunkák

- Ifj. Barta János, Papp Klára: Bihar vármegye az úrbérrendezés idején, Debrecen 2005
- Bársony István, Papp Klára, Takács Péter: Az úrbérrendezés forrásai Bihar vármegyében, Debrecen 2001
- Benedek Zoltán: Érmellék, Orosháza 1996
- Bél Mátyás: Bihar megye leírása, In. a Bihari Múzeum évkönyve, Berettyóújfalu 1978
- Borbély Gábor: Szőlő és bor Érmelléken, In. A műemlékvédelem fölöttébb szükséges voltáról, Nagyvárad 2003
- Csilik József: István király Szent Jobbja és Szentjobb község története, Nagyvárad 2001
- Dukrét Géza: Hegyköz, Nagyvárad 2005
- Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára, 1851
- Gal Nicolae: Comuna Chislaz, Oradea 2001
- Gavallér Lajos: Micske a helynevek tükrében, Nagyvárad 2007
- Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza, Budapest 1987
- Györffy György: István király és műve, Budapest 1977
- Hodgyai Edit: Micske monográfiája, Micske 2003
- Hodgyai Edit: Micske monográfiája, Micske 2005
- Jakó Zsigmond: Bihar vármegye a török pusztítás előtt, Budapest 1940
- Kordics Imre: Váradi és micskei Baranyi család, In. Várad 2003/1.
- Kovács József: A micskei református egyház története, kézirat
- Mezősy Károly: Bihar vármegye a török uralom megszűnése idején, Budapest 1943
- Nemere István: Borok és részegek, In. Kuriózumok a magyar történelemből, Debrecen 2007
- Papp Klára: Biharország jobbágnépe, Debrecen 1995

· Szerdahelyi Zoltán: Adalékok a micskei uradalom gazdálkodásának történetéhez a XVIII. században HBMLÉ/XXIX

- Az 1715. évi összeírás
- Az 1730. évi összeírás
- Baranyi Gábor uradalmi összeírása, 1775
- Conscriptio Dominii Mitskeiensis 1756
- Conscriptio proces. Érmelyék 1730-1784
- Interimale Urbarium 1759
- Kataszteri térkép 1889
- Micskei járás szolgabírói hivatalának iratai 1852-1854

HBML

- Micskei járás szolgabírói hivatalának iratai 1851-1854

HBML

- Micskei járás szolgabírói hivatalának iratai 1850-1883

HBML

- Micske katonai térképe 1782-1785
- Micskei lakosok vallomása 1770
- Micskei Református Egyházközség anyakönyvei
- Micskei Református Egyházközség Presbitériumának

jegyzőkönyvei

- Micske nevű mezőváros Urbáriuma 1772
- Micske mezőváros szőlőfölddel rendelkező lakosainak összeírása 1770

· Micske hegyközség szervezeti és hegyrendészeti szabályrendelete, Nagyvárad 1909

- Nagykágya monográfiája, Nagyvárad 2007

- Micskei robotjegyzékek 1761-1762

· Tavaszi kerületi papi gyűlésre kitűzött tétel kidolgozása egyházjogból – 1934, Micskei Római Katolikus Egyház irattára

- Új Idők Lexikona, Budapest 1938

· Adatközlők: Kovács Miklós – Vác, Borbély Gábor (Nagyvárad), T. Barabás Sándor, id. Hajdú István, K. Kovács Sándor, Lakatos Zsigmond és sokan mások

Tartalom

Előszó	7
Szőlőtermesztés Micskén	
Szőlőtermesztés Micskén	9
Hegyközségi alkalmazottak	
Hegybíró	68
Hegykerülő	68
Hegyközségi jegyző	69
Hegyközségi pénztárnok	70
Vincellérek	70
A micskei hegyközség szervezeti és hegyrendészeti szabályrendelete	
I. rész. Szervezeti intézkedések	75
Közgyűlés	75
A hegyközségi választmány	78
Hegyközségi elnök	81
Hegybíró	82
Hegykerülők	84
Hegyi rendészet	86
Forrásművek	90
Tartalomjegyzék	92

